

Armananc

Danerê rojnameya pêçî ya Kurdî
Miqdad Mihed Bedirxan

HEJMAR/NO: 173, NOVEMBER/ÇIRIYA PAŞIN 1996, BUHA/PRICE: 20 SKR, 4 DM

Divê em êdî bêjin bes e!

■ ■ Gelî serok û siyasiyên Kurdan!
Bes e, bes e îdî ev leyistika tirajîkomîk!
Bes e îdî hûn bûne qesabê îradeya miletê Kurd, bi kêra dijminî vê îradeyê her cara ku zîl bide; hêşîn bibe serjê dikin!

■ ■ Kurdino! Gelî ronakbîr û hişyarên Kurdan! Ma ku ew bûne qesabên îradeya me û bêwestan ser dibirrin, em çî ne gelo? Ma em wekî wê berxa bêmecal a ku hustuyê xwe li ber kêra qesabî dirêj dike, ne ew qas bêçare, bêxîret, bêhêvî û bêşuûr in ku îradeya xwe li ber postal û qundaxên çekên van siyasiyan radixin da bînpê bikin, qetil bikin. Kurdino, sûcdarê esasî em in. Em bi xwe pê qeyil in, rê didin, bédeng dimînin an piştgiriye didin ku ev siyasetên han di nava me de rewacê bibînin. Heke siyasiyên Kurdan biditana ku miletê Kurd tu carî siyasetên wiha qebûl nake, li pey siyasetên wiha naçe û bi şiddet red dike, wan cesaret nedikirin û îmkân nediditin ku vê siyasetê li nav civaka me bimeşînin. Me bazar vekiriye, em qîmet û perê xwe didin, siyasetên wiha ji bo xwe dikirin ku loma jî ew tînin li nav me difroşin! Divê em bizanibin ku çareserî ji me destpê dike, heta em muşterî bin wê firoşên vê siyasetê hebin û wê ev di nava me de rewacê bibîne. Divê em îdî bêjin bes e! Bi qerardarî rê li ber vê siyaseta qirêj a malwêranker bigrin.

■ ■ Gelî ronakbîran bo çî hûn bê deng dimînin, rabin ser xwe û berê xwe bidin millet, heqîqetê di çavê millî rakin da bibîne û hişyar bibe!

Rûpel: 3

RÛPELEK JI DÎROKA ME YA HEVDEM: PDKT

Nivîskarê me Zinar Soran di vê hejmarê de dest bi lêkolîna xwe ya li ser damezirandina Partiya Demokrat a Kurdistanê Tirkîyê dike. Avakirina PDKT di dîroka me ya hevdem de qonaxeke girîng e û destpêka damezirandina partiyên siyasî yên îlegal ên Kurdistanê Bakur e.

Rûpel: 8-9

KEWNAME

"Tu bi serok û serleşker û virokan, tu bi kîne û şîne, bi reşgîredanê, bi bendên nemanê, bi asoyên giryanê, bi ferhenga talanê, bi goristanan, bi diz û bazirganan, bi binemal û bi galgal û bi fort û sloganên kal, hatiyê dorpêçkirin."

Nivîsa Ehmed Huseynî

Rûpel: 14

JÎ 'DÎN'Ê WEHA RE CAN QURBAN!

Faris Can di Neynikê de dinivîse ku: "Xwezî hemû berdevkên dewleta Tirkîyeyê jî wek Kaddafî ji mêj ve 'dîn' bûna û wek wî bigotana ku Kurd birayên me ne, çî mafên me hene bila yên wan jî hebin û di bin tava Rojhilata Navîn de ew jî wek me bi azadî û serbestî bijîn."

Rûpel: 5

Mirineke medyatîk

M. SAID ALPASLAN

Dl van rojên dawiyê de herroj rojeva Tirkîyeyê tê guhertin. Roje-ke dinêrî "icraatên" hukûmeta Refahyolê dibin manşet û sernîvîsên rojnameyan, rojeke din tîkîliyên mafîya û dewletê dertên pêş, rojeke din bûyer û şerê Kurdan dikevin rojevê. Li Tirkîyê herseet rojev tê guhertin.

Di encama şerê di navbera Kurd û dewletê de ji herdu aliyên jî "goristanên şehîdan" zêde dibin, ciwanên wan kêr dibin. Êdî keçên ciwan bi xwekuştinan canê xwe fêda dikin û bala raya giştî dikşînin ser pîrsa Kurdî. Lê gelê Diyarbekirê êdî westiyaye, li hember buyaran kerr û lal bûye, bê deng dimînin.

Zekiye Alkan keçikeka dil pola bû. Bi çirûskên Newrozê tarîtiyê çirand. Lê wê demê pressa dewletê propagnada kir û gotibûn ku; "Zekiye bi hevalên xwe re çûbû seyranê, ew li wir pankrat dalqandîne tînera ku di destê Zekiye de maye, bêhemdî bi agirê cixarê têqîya-ye û ew şewitiye, hevalên wê jî dev jê berdane û reviyane. Ji xwe Zekiye bi problem bû, problema wê ya psîkolojîk hebû".

Zeyneb Kinacî bombayê li canê xwe pêçand û li warê Seyid Rîzo li deriyê Sîmê canê xwe kir qurbana Kurdistanê. Dîsa rojnamevanên pressa dewletê nivîsandin; "ji xwe Zeyneb ketibû krîzê. 3-4 meh beriya xwekuştinê mêrê wê jî hatibû girtin û ew du can bû. Ji ber ku

'terorîstan' vê zêfîya wê dîtin wê şandin mirinê".

Ya ku ez fahîm nakim mirov çawa dikare bi darê zorê here mirinê û xwe bîkujê. Ji ber ku bûyarên weha êdî ne awerte ne û çiqas dihere hejmara wan zêde dibin.

Îcar li Edenê, Leylaxa Omerî di riya Leyla Qasim, Zekiye û Zeynebê de çû. Leyla Kaplan bombeya ku li laşê xwe pêşabû li ber qereqola polîs teqand xwe fêda kir. Ev bombe nijadperestan şaş kir û derewên wan derxist holê. Lê ew dîsa wek berê "terorîstan" gunehkar kirin. Îcar Wezîrê Karûbarê Hundirîn Mehmed Agar di dewrê de bû. Wî got: "xwedîravî Leyla nameyêke ji rêxistina xwe re şandîye, daxwaza veqetandina xwe kiriye, li ser vê yekê rêxistin bi darê zorê wê îkna kiriye û vê bûyarê bi wê daye kirin. Û berê ew dest bi vê bûyarê bike bi eroînê wê serxweş kirine."

Hîn derewên wan xelas nebibûn îcar li Sêwasê li bajarê Pîr Sultan Abdal bombeyêke din teqîya. Dîsa keçikeka Kurd bi navê Guler Otac him xwe fêda kir û him jî 3 polîsan kuşt. Dewlet şaş mabû. Êdî nikaribû derawan jî bike. Îcar gotin; "baş bû ku bombe di seyarê de teqîya ku meydana merasîma cejna Cûmhuriyê de biteqîya bi sedan leşker dê bihatana kuştin". Yanî dewlet jî bo ku derewan bike û bi medyaya xwe propagnadaya negatîv bike her rê jî xwe re mubah dibîne.

Ez nabêjim ev tevgerên xwekuştinê baş in an jî xerab in. Dê dem û dewran qencî û xerabiya wan eşkere bikin. Min xwest derewên pressa Tirkîyeyê derxim ber çavan ku ev çawa dikarin bi derewan tesîrê raya giştî bikin. Ku em jî li hember wan bêdeng bimînin, dê ev mirina me be.

Sersaxî

Ji bona Komîteya Navendî ya El-Partî û malbata Kemalê Ehmed Axa

Em ji ber wefata Sekreterê Partiya we, Partiya Demokratî Kurdên Sûriyê- (El-Partî) gelek xemgîn in. Em ji hemû kadir û endam û hevalbendên we re û ji malbata mîrza Kemalê Ehmed re sersaxî dixwazin.

Hevalên heja; Wefata Sekreterê Partiya we ji bo gelê Kurd li Sûriyeyê û ji bona têkoşîn û berxwedana parastina gelê Kurd wendabûnek mezin e. Em baş dizanin ku pêwîstiya gelê me bi kesên weha rewşenbîr û siyasetzanan gelek heye. Kesên weha giranbûha ji bona gel xwediyên rolên mezin in. Lê em bawer in dê gelê Kurd valayîya wan dagire û doza wan bidomîne. Kiryar û ramanên wan di têkoşîna gelê me de her bijî.

Em dîsa tevî silavên xwe, tevî xemgîni û birêzbûyîna xwe sersaxiyê ji bo we û ji bo gelê xwe dixwazin û heşa we parve dikin.

Partiya Yekîtiya Sosyalîst a Kurdistanê (PYSK)
Komîteya Navendî

Di 3'ê Çiriya Paşin de Sekreterê Hizbê Demokratî Kurd fi Sûriyê (El-Partî) Kemalê Ehmed Axa û endamê mekteba siyasi yê Partiya Çep a Kurd li Sûriyê Şexmûs Yusif Şexmûs (Bavê Serdar) di qezayêke, di navbera Heskê û Qamişloyê de çûn ser heqîya xwe. Em ji malbata wan û partiya wan re sersaxiyê dixwazin. Bila serê gelê Kurd sax be.

Armanc

Radyoya Mizgîniyê

Li Ewropayê

Her roja Şemiyê di navbera
seet 20.45 û 21.00 de
li ser pêla navîn (MW), 1395 kHz.

Li Tirkîyeyê

Her roja Yekşemê di navbera
seet 20.30 û 21.00 de
li ser pêla kin(SW) 41 metro,
7155 kHz.

Mizgîni

P.K. 1125
35441 Biebertal, Almanya.

Ji Weşanxaneyê Jîna Nû

Tel-Faks: 08-803135

Sıddık Bozarlan

Kürdistan'da bağımsızlık
ve

Türkiye'de demokrasi sorunu

Ji Weşanxaneyê Pencînar

Tel-Faks: 08-372601

Ebdurehman Norsî

Jiyana Mele Seîdê Kurdî

Du pirtûkên nû

FİŞA ABONETİYİ

Armanc

SWED: Armanc, Box 15216, 161 15 Bromma - SWEDEN
Postgiro: 4972255-6, SWEDEN • 250 SEK/sal

ALMANYA: M. Ali Karaaslan, Dresdner Bank - Giessen
Konto: 8 838 847 00 • BLZ: 513 800 40 • 60 DM/sal

TIRKIYE: Yakup Karademir, Akbank T.A.Ş., 142 Aksaray - İSTANBUL
Hesab no: 0017880-6 / BU6 / 01 • 400 000 TL/sal

Aboneyên Ewropayê abonetiya xwe li ser hesabên Ewropayê bişînin û yên li welatî jî li ser hesabê welatî bişînin.

NAV.....

ADRES.....

PEREYÊ DAYI.....

Armanc

Rojnameya Kurdî
ya mehane
&
Monthly Kurdish Magazine

Hejmar 173

Redaktorê berpirsiyar
Mûrad Ciwan

Redaksiyon
Mumtaz Aydın
Faris Can
Nihat Eli
Ehmed Huseynî
Yakûb Karademir
Remzî Kerîm
Mahmûd Lewendî
Hesen Mizgîn
Emîn Narozî

Nûçegihan

M. Sait Alpaslan-D.Bekir

M. Alî Karaaslan - Almanya
Tel.Fax: 49-6403-74529

Teyib Alan Kolçî-Fransa
Tel. Fax: 33-1-44630735

Azad İbrahim - İngilistan

Şertên abonetiye

Abonetiya salekê
Skandinaviya: 250 SEK
Ewropa: 60 DM
Derveyê Ewropayê: 50 \$

Prenumeration
maqam/myndighet
450 SEK

Anons / İlan
Niv-rûpel
5 000 000 TL
2 500 SEK, 500 DM

Adresa Ewropayê
Box: 15216
161 15 Bromma
Sweden

Tel: +46-8-803135
Faks: +46-8-801825

Hesabê Ewropayê
Postgiro: 4972255-6
Sweden

Ji bo aboneyên
Almanya
M. Ali Karaaslan
Dresdner Bank - Giessen
Konto: 8 838 847 00
BLZ: 513 800 40

Utges av
Kurdiska demokratiska
arbetarunionen

ISSN: 0348-7385

Çap: APEC

Gava berî çar salan Kurdên Kurdistanê Iraqê bi gelemperî li gund û bajarên serî hildan, îradeya xwe ji bo hemû dinyayê diyarkirin ku ew bi îdareyeka dagîrker a zordar qayil nabin; ew jî wekî hemû însanên ser ruyê erdê dixwazin li ser axa xwe, bi serbestî û azadî bijîn, tûşî şeran, penaberî û qetlîaman nebin, bibin xwedanê kar û baran, bi ailên xwe têr, asûde, aram û ji pêşerojê bibawer bijîn.

Piştî, gava hilibijartin li ser vî perçeyê welêt çêbû, Kurdan ew îradeya xwe ya milî dan destên partiyên xwe yê siyasî, ku parlamento û hukumeteka wan a ji vî parlamentoyê avakirî were ser karûbarê vî perçeyê welêt. Bi diyarbûna îrada milletê Kurd ji herdu aliyên; di riya serîhildan û hilibijartinan re, eşkere bû ku Kurd dixwazin bibin milletekî gihastî yê xwedan mûseseyên millî yê modern, wekî her milletekî din. Maneya vî, ew bû ku Kurdan mohra îradeya xwe li binê peymaneka mûsterek dabûn ku îdî dev ji jiyana rêveçûn û xwediyarkirinên eşirtî, barbarî û hovîtî berdin, bibin civakeka modern ku di riya mûseseyên modern û netewî re bi hev re bidin û bistînin, îdî efendîtî û xulamî rabe, xwedîtî û teb'atî nemîne, her ferdekî welêt, wekî hemî ferdên din û qasî hemî ferdên din xwediyê vî welatî be, tê de ne wekî teb'ayê emirber, lê wekî hemwelatîyê azad bijî, hemû problemên xwe yê bi hemwelatîyên din re di riya mûseseyên milî û demokratîk re çareser bike.

Û di tarîxa milletê Kurd de ji demên mîrayetiyên xwedan serbestiya navxwe û vir de, ev cara pêşîn bû ku qet nebe li ser beşekî axa welêt, Kurdan demeka ew qas dirêj û firsendeka ew qas lêhatî bidestxistin ku karibin vî îradeya diyarkirî bicîhbikin, bikin xwedan esas û bingeh, welê lê bikin ku kes nema karibe wê ji meydana rake. Em bînin bîra xwe, ne di dema Şêx Mehmûdê Berzencî de, ne di dema avakirina Cumhûriyeta Mehabadê de, ne jî di dema peymanê 11-ê Adara 1970-yan de Kurdan dewreka ew qas dirêj a jiyaneke serbixwe bidest nexistin. Şertên dinyayê ew qas ji bo Kurdan negîhaştin. Li hemû perçên Kurdistanê Kurdan ew qas dilê xwe bi hev re nekirin yek; şerê xwe li hemû perçeyan ewqas bi berfirehî li dar nexistin.

Firsenda ku Kurdan di van çar salên dawiyê de bidest xistin di tarîxa milletê Kurd de bi her awayî mezintirîn firsend bû, lê nebû, hêsta du salên vî firsenda

MURAD CIWAN
m.cigjin@pocab.se

Qesab û Berx

dîrokî xelas nebûn ku bîzzat serokên Kurdan; partiyên siyasî yê ku ew serpereştîya wan dikin, wekî qesaban, ev îradeya bi serîhildan û hilibijartinan diyarkirî dan ber kêran serjêkirin; ne parlamento ma, ne hukumet ma, ne dadgeh û mûseseyên millî yê din, ne jî peymaneka hemwelatîyê man; cardin riyên çareserkirinên bûn awe û uslûbên eşirtî, barbarî û hovîtî. Ji dijmin bêtir û ji dijmin hov û hartir êrîş birin ser hev, qetlîam û talan kirin. Mal û zeviyên xwe bi destê xwe sotin. Ji bo ku li hemberî hev serdest bibin çûn serê xwe li ber Îranê; Iraqê, Tirkîyê û Sûriyê çimandin ku her çar jî dijminê milletê wan bûn, ew kirin şîrikên û heta efendiyên îdarekirinê welêt; ango tarûmarkirina welêt, di neticê de ji hev hinde dûr ketin ku her yek li aliyekî çûn ketin hembêza dijminêkî û emr û fermanên wan li ser îrada xwe qebûl kirin. Welê lê hat ku tevayîya Kurdistanê berê çar parçe bû, îro hema tenê axa xwedêgiravî rizgarkirî bû çar-pênc parçe.

Trajediyeka welê hat lidarxistin ku di encamê de xwiya ye ku tarîx ji bo Kurdan tekerrur dike, lê vî carê bi awayekî komedî. Yê dîrokwîn wê bibîr bînin; gava di destpêka sedsala 16-an de mîrên Kurdan li hemberî Şah Îsmailê Sefewî yê Îranî bi saya Îdrîsê Bedlîsî hevkarîyek pêkanîn û ordiyên wî ji welatê xwe qewirandin û dor hat ser wê yekê

ku li Kurdistanê kî yê bibe mîrêmîranê Kurdistanê, li hev nekirin, baweriya xwe bi hev neanîn; li ser mîrekî Kurd li hev nehatin. Di encamê de ji Îdrîsê Bedlîsî re xeber verêkirin gotin ku em li ser mîrêmîrantîyê baweriyê bihev naynin, ya çêtir ew e ku tu ricayê ji sultanê Osmanî bike bira paşayekî bişîne da li Kurdistanê bibe mîrêmîran. Sultan ev rica bi kêfxweşiyeka mezîn qebûl kir. Piştî re gava mîrayetiyên Kurdan hatin hilweşandin, vî mîrêmîranê paşayê Osmanî her carê femandariya ordiyên sultanê dikir. De vî carê bala xwe bidin vî tragediya îroyî ku her du partiyên Kurdistanê Iraqê hatin li Ankarê hustuyê xwe li ber Tirkan şûşî erdê kirin, Çîller xanimê du Turkmanên Iraqî anîn li ser serê wan ferz kirin. Ew baweriyê bi hev naynin, wê Turkman bibin çavdêr û hakemên wan, xwedêgiravî nehêlin şer bikin û li ser esasê wekhevîyê dê bi wan re tekevin îdareya mûsterek jî. Yanî Tirkîyê bû şîrikê îdarekirina Kurdên Kurdistanê Iraqê jî, heke em nebêjin bû takehakimê wê. Ma ev ne tekerura tarîxê ya bi awayekî komedî ye lê çî ye gelo?

Gelî serok û siyasîyên Kurdan! Bes e, bes e îdî ev leystîka tîrajîkomîk! Bes e îdî hûn bûne qesabê îradeya milletê Kurd, bi kêra dijminî vî îradeyê her cara ku zil bide; hêşîn bibe serjê dikin!

Kurdino! Gelî ronakbîr û hişyarên Kurdan! Ma ku ew bûne qesabên îrade-

....Ji dijmin bêtir û ji dijmin hov û hartir êrîş birin ser hev, qetlîam û talan kirin. Mal û zeviyên xwe bi destê xwe sotin. Ji bo ku li hemberî hev serdest bibin çûn serê xwe li ber Îranê; Iraqê, Tirkîyê û Sûriyê çimandin ku her çar jî dijminê milletê wan bûn, ew kirin şîrikên û heta efendiyên îdarekirinê welêt; ango tarûmarkirina welêt, di neticê de ji hev hinde dûr ketin ku her yek li aliyekî çûn ketin hembêza dijminêkî û emr û fermanên wan li ser îrada xwe qebûl kirin.

ya me û bêwestan ser dibirrin, em çî ne gelo? Ma em wekî wê berxa bêmecal a ku hustuyê xwe li ber kêra qesabî dirêj dike, ne ew qas bêçare, bêxîret, bêhêvî û bêşuûr in ku îradeya xwe li ber postal û qundaxên çekên van siyasîyan radixin da bînpê bikin, qetîl bikin. Kurdino, sûcdarê esasî em in. Em bi xwe pê qeyil in, rê didin, bêdeng dimînin an piştgiyê didin ku ev siyasîyên han di nava me de rewacê bibînin. Heke siyasîyên Kurdan bidîtan ku milletê Kurd tu carî siyasîyên wiha qebûl nake, li pey siyasîyên wiha naçe û bi şiddet red dike, wan cesaret nedikirin û îmkân nedidîtin ku vî siyasîyê li nav civaka me bimeşînin. Me bazar vekirîye, em qîmet û perê xwe didin, siyasîyên wiha ji bo xwe dikirin ku loma jî ew tînin li nav me difroşin! Divê em bizanibin ku çareserî ji me destpê dike, heta em mûstêrî bin wê firoşên vî siyasîyê hebin û wê ev di nava me de rewacê bibîne. Divê em îdî bêjin bes e! Bi qerardarî rê li ber vî siyaseta qirêj a malwêranker bigrin.

Gelî ronakbîran bo çî hûn bê deng dimînin, rabin ser xwe û berê xwe bidin millet, heqîqetê di çavê millî rakin da bibîne û hişyar bibe!

Yan na dawî li vî leystîka tîrajîkomîk nayê! Yan na, millet her wê berxê hustudirêjîkirî û ew jî wê qesabên destbîkêr bimînin!

Wefdên PDK û YNK'ê li Anqerê di bin çavderiya DYA, Ingilistan û Tirkîyeyê de civyan. Berpirsiyarên Turkmenên Iraqê jî beşdarê civinê bûn.

Lihevkirin mecbûrî ye!

PDK û YNK bi însiyatîfa DYA careke din hatin li dor maseyekê rûniştin û gelş û nakokiyên xwe munaqêşe kirin. Wekî gelek caran protokoleke lihevkerinê îmze kirin, bi hêvîdayinê jî maseyê rabûn. Herçiqas piştî lihevhatinê PDK'ê da diyarkirin ku di çend xalan de têbiniyên wan hene jî, civînên lihevhatinê wê piştî du hefteyan dom bikin.

Li gor protokolê wê teqerawestandîna berdeham be, herdu alî jî wê rîayetê pê bikin. PDK û YNK wê herêmên di destê xwe de biparêzin, dilên di destê xwe de serbest berdin, Hewlêr wê jî hêzên leşkerî bê valakirin, hukûmeteke nû wê bê avakirin, piştî hinek îstiqrar bi cî bibe, wê hilbijartin çê bibin. Hatina gumrukê ya deriyê Îbrahîm Xelîl bi awayekê hemû alî dilê wan têkeve cî wê vekirî be, çavdêrî bê kirin.

Gotinek tarîxnas heye; jî bo miletek xerabîya herî mezin ew e ku, tarîxa wan jî aliyê hinekê din ve bê nivîsandin. Lê diyar e ku ew tarîxnas rastî bûyereka weha nehatine ku, neteweyek bi hev bikeve, sulhdarê(n) wî dijmin bin. Divê jî bo neteweyekî jî wê yekê xerabîya tiştek tunebe; lê mixabin rewşa van sê salên dawiyê ku başûrê welatê me ketiyê ev e. Carna Îran bangî PDK û YNK'ê bo lihevkerinê dike û ew jî didin dî hev diçin Tahrânê û carna jî Tirkîye dibe qada lihevhatina wan. Van demên dawiyê Seddam Huseyîn bangî wan dikir digot "werin em xwe bi xwe li hev bikin".

Destê DYA'yê jî yê Îran û Tirkîyeyê ewletir e

Ev hevduîtinên dawî bi însiyatîfa DYA (Dewletên Yekbûyî yên Amerîka) çêbû. Piştî, aligirê wezîrê derve yê pirsên Rojhilata Navîn Robert Pelletreau hat Tirkîyeyê, roja 21'ê Çiriya Pêşîn bi serokê PDK'ê Mesûd Barzanî re li Silopî û du roj piştî wî jî bi serokê YNK Celal Talabânî re li Ankarayê civîn çêkirî û li ser teqerawestandîna û jî bo destpêkirina prosesa gelşên xwe bi guftugoyan çareser bikin, lihev kirin. Di encama van hewldanan de DYA di 30-31'ê Çiriya Pêşîn de li Ankarayê bi beşdariya nûnerên Tirkîyê, Îngîlistanê û Robert Pelletreau, delegasyonên PDK û YNK dest bi guftugoyan kirin. Piştî lihevruştinên du rojan protokoleke lihevkerinê îmzekirin.

Heger PDK û YNK lihev bûna, wek herdu salên pêşî yê Kurdistana federe dom bikirana, wê ne hewcebûna ku tu kes tîketa navbera wan. Piştî diyar dibe ku li hev nakin û bi rîya hêzên sêyem yê Kurda li hev nakin, ya çêtir ew e bi navbêncîtiya DYA li hev bikin, ne bi ya Îranê an dewleteke din a dijmin.

Helbet, berjewendiyên DYA hene, loma serê xwe bi vê pirsê dêsîne. Bill Clinton bi xwe acizîya xwe ya li ser şerê Kurdan anî ziman û got ew bi vî şerê xwe nahêlin em bêtir alîkariya wan bikin. Berjewendiyên DYA çi ne? DYA helwesta li dijî Seddam Huseyîn, jî xwe re wek pirsê prestîjê dibîne. Heta Seddam Huseyîn li ser hukûmê be, DYA naxwaze polîtîka xwe ya tecrîtîkirina Iraqê biguherîne. Kurd jî li Iraqê yek jî hêzên sereke ne û ev hêz li dijî Seddam e, zeîfbûna wê hêzê, Seddam Huseyîn xurt dike û şansê berdehambûna polîtîka DYA lawaz dike.

Ev berjewendiyên DYA, bi yê Kurda re, heta Seddam Huseyîn li ser hukûmê be, lihevkerî ye, lê DYA tu garantî nade Kurda ku piştî Seddam Huseyîn, wê rewşa wan çibe. Lê qandî diyar dibe, li gor rewşa îro DYA, heta Seddam Huseyîn li ser hukûmê be, statuya Kurdistana Başûr ya îroyîn garantî dike. Destê DYA ku îro dirêjî Kurda dike, jî yê Tirkîye, Îran, Suriyê û Iraqê ewletir

e. Ev çil sal in serokên Kurdan di navbera Bexdad û Tahrânê de çûn û hatin, lê tu tiştek bi ber hev de neanîn. Ji xwe rewşa îro ya Kurdistana Başûr encama siyaseta DYA ya li hember Seddam Huseyîn e, ne jî wê helwestê be, di 24 seetan de Iraq, Tirkîye û Îran kevir li ser kevirê nahêlin.

Giraniya Tirkîyeyê li Kurdistanê zêde dibe

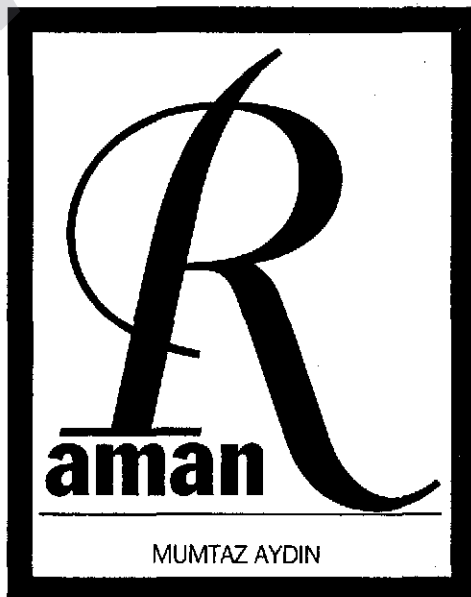
Rola Tirkîyeyê di pirsê Kurdistana Başûr de roj bo roj zêdetir dibe. Bêriya şerê navxweyî rola Tirkîyeyê li Kurdistana Başûr, gelek kêmbû. Di dema guftugoyên Dublînê de zêdetir bû, wê jî wek terefek di civînê de ciyê xwe stend. Lê piştî PDK û YNK'ê li Dublînê jî li hev nekirin, şerê wan hîn girantir bû û jî bo lihevkerinê careke din li Ankarayê hatin ba hev, rola Tirkîyeyê hîn zêdetir bûye. Tirkîye li gor civîna Dublînê, di ya Ankarayê de hîn bêtir dîtînen xwe da qebûl kirin. Li ser daxwaza Tirkîyeyê Turkmen jî di civînê de beşdar bûn, di protokola lihevkerinê de parastina Tirkîyeyê, helwestgirtina li hember PKK'ê vekirî cî girtiye. Diyar e, heger her du hêz bi vî lihevhatinê jî qayil nebin, wê hîn bêtir lawaz bibin, hîn bêtir hewceyî Tahrân, Bexdad û Ankarayê bibin.

Tirkîye her çiqas di demê dîr û dirêj de li hember avayîya Kurdistana Başûr e jî, jî ber hin berjewendiyên xwe yê nêzik û tersneketina helwesta DYA û nakokiyên wê yê bi Îranê re, bi rola navbêncîtiyê rabû û bû mehzûbanê guftugoyan. Berjewendiyên Tirkîyeyê yê nêzik ev in; DYA wê destûr bide ku Neteweyên Yekbûyî qismî be jî amargoya li ser Iraqê rake, petrola ku Iraq bifroşe wê di xeta boriya Kerkûk-Îskenderûnê de derbas bibe û ticareta di navbera Iraq û Tirkîyeyê dest pê bike. Li gor lihevhatinê Turkmen wek terefekî tînin dîtin û roleke jî hêz û rastiya wan mezintir didin wan. Çavdêriya lihevhatinê wê jî Ankarayê bê kirin.

DYA'yê ev rol bi kêfxweşî neda Tirkîyeyê. DYA jî bo polîtîka xwe ya li hember Sadam bidomîne û statuya Kurdistana Başûr muhafaza bike, mecbûrî Tirkîyeyê ye. Kurd jî jî bo tîkiliyên wê û dinyayê berdeham be mecbûr e ku bi hindikayî bi dewletek cînar re li hev be. Dewletên cînar jî her çar dewletên ku Kurdistana dagîr kirine û neyar in. Tu yek jî wan jî jî statuya îro ya Kurdistana Başûr nezahî ye. Lê di eynî wextê de, dijîtiyên wan her çar dewletan jî li hember hev hene û bi hev ne bawer in. Di rewşa îro de jî her çar dewletan, deriyê Tirkîyeyê vekirî be hîn baştir e.

PDK û YNK mecbûr in li hev bikin

Herdu hêz di tarîxê de bi salan e, bi hev re şer dikin. Van sê salên dawiyê jî berê çekên xwe dane hev, jî bo zora hev bibin, tiştên ku nabe dikin, bi tawîzên mezin jî neyarên xwe sîlehan digrin jî bo qira hev binin. Lê wê jî pere nekîr. Divê ew jî êdî fêm bikin ku ew nikarin bi şer hev û din biqedînin an bê tesîr bikin, dema yek jî wan destê xwe dirêjî welatek neyar dike, yê din destê xwe dirêjî yê welatekî din yê neyar dike. Her du hêz, hêzên sereke ne, divê li hev bikin. Bêyî lihevkerinê tu rê tune. Divê êdî ev yek baş fêm kiribin ku mecbûrî hev in, divê jî hev re tenezul bikin.

Hîn tiştên negatîv yên nivîskarên Kurd

SENAR ŞAHÎN

Rewşenbîr û nivîskarên Kurd naxwînin!

Divê mirov beriya ku binivîsîne, baş bixwîne. Nivîskarekî baş divê beriya hertiştî xwendevanekî baş be. Nivîskarên navdar bi qasî kû dinivîsinin, du ewqas jî dixwînin. Lê mixab in ku nivîskar û rewşenbîrên Kurd tev ne wusa ne, bi pirranî ew naxwînin. Hinekî ku gellek baş dixwînin jî di nav wan de hene lê ew hindik in, pîrên wan naxwînin lê hima bi tenê dinivîsinin. Ez li der û dorên xwe gelek nivîskarên Kurd dibînim ku bi rastî jî kêmbûn. Li vir mabesta min xwendina pirtûkên Kurdî ye, lê ew pirtûkên Îngilîzî, Almanî, Swêdî û Tirkî dixwînin. Ew Bi Kurdî pirtûk dinivîsinin, lê bi Kurdî naxwînin.

Bi nivîskar û rewşenbîrên Kurd re ruhê kolektîfîzmê tune!

Di nav hinek rewşenbîr û nivîskaran de yekperistiyek xurt heye. Ruhê xweperestiyê di mejiyê wan de rûniştîye û ew bi kesekî din re nikarin bixebitin. Herweha gellek jî wan tîkîlî nav karên kolektîfî nabin û bi wan re ruhê kolektîfîyê kêmbû. Ew xwe durî partî û rêxistinên siyasî dikin û tu wezîfeyêke cîvaki bi rîk û pêk nayinin cih. Bi gel re tîkiliyên wan kêmbû in an tune ne.

Nivîskarên Kurd berhemkar nîn in!

Nivîskarên Kurd jî hêla afirandina berhemên ve jîr nîn in, ew tembêl in, naverokên berhemên wan qels in û ew lêkolînên berfîreh nakin. Di berhemên wan yê lêkolînê de belge hene, lê şîrovekirin (yorum) tune ne û xuya ye ku metodên lêkolînvanîyê baş nizanin. Di gelek babetan de wan xwe negihîstandîye û hemû tişt xistine nav hev. Mêrik hem lêkolînvan hem helbestvan e, hem weşanvan hem rojnamevan e, hem zimanzan hem dîrokzan e, yanî tu çi bibêjî ew e.

Rewşenbîr û nivîskarên Kurd bêbawer in!

Rewşenbîr û nivîskarên Kurd bi bawerî nîn in. (Ne hemû rewşenbîr û nivîskar lê hinek jê wusan in.) Yan bîr û bawerîyeke wan ya xurt tine yan jî ew li gor demê, li gor modayê hertim tî guhertin. Demek şoreşger û sosyalîst in, demek din dibin demokrat û liberal, azadiya fikrî diparêzin, lê keysa wan bê nahêlin kesek fikrê xwe eşkera bibêje. Kesê ku rexne li wan bigre, wî dijminê xwe îlan dikin. Îmkanêke piçûk bikeve destê wan wê wek dîktatoran bi kar tînin. Di eslê xwe de bê bîr û bawer in.

Rewşenbîr û nivîskarên Kurd jî hev hez nakin!

Di nav hemû rewşenbîr û nivîskarên cîhanê de aliyên wan yê negatîf hene. Gelek nexweşiyên taybetî yê ronakbîr û nivîskaran hene lê jihevnehezîkirina wan wek nexweşîya zeqemê ye. Pîr tîte gotin ku: "Ronakbîr gurên hev in, hevdu dixwin." Ev gotin jî bo gelek rewşenbîr û nivîskaran rast e. Nivîskar jî hev dihesidin, berhemên hev naecibînin û li pişt hev bi hevdu tinazan dikin. Tîkiliyên germ di nav wan de tîne ne, ew jî hev re nabin alîkar û timî li dijî hev in. Rewşenbîr û nivîskarên Kurd, rewşenbîr û nivîskarên neteweyek bîndest in, divê di nav wan de ewqas dijî tunebe. Birrek rewşenbîr û nivîskar li ser navê rexne dijminahiya hev û du dikin. Ew dijminahî wusa xwe dide xuyakirin ku êdî kovareke edebî hewce dibîne ku bibêje: "Kovar bi tu kesî re û tu rêxistinê re dijminahî nake, jî dijminahiya kes û rêxistinê dîr e". Bi vî jî tî xuyakirin ku Kurd wek nesla kew dijminahiya hev dikin. Li dora xwe binihêre bê ka rewşenbîr û nivîskarên kîjan welatî bi qasî yê Kurdan dijî hev in?

Li ser nivîskarên Kurd mirov dikare gelek tiştan bibêje. Aliyên wan yê negatîf gelek in. Gotineke Tirkî heye, dibêjin "Yarasi olan gocunur" yê ku birîna wî hebe bila wê nivîsa me bigire ser xwe, me ev tişt jî wan re gotine. Ew kesên ku bi çavnebarî û hesûdîyê raporên negatîf derheqê hinek nivîskarên din de amade dikin û didin dezgehên Swêdiyan, ew kesên ku nahêlin hinek nivîskarên Kurd jî fona nivîskaran alîkarî bigirin, ew kesê ku dibêje Kurmancî ziman mîne, pesnê zaravayê Soranî dide û di derheqê berhemên ku nivîskarên Kurd bi kurmancî dinivîsinin de raporên nebaş amade dike, ew kesê ku jî dezgehên Swêdiyan re "Musteşarî" dike, tu dibêjî qê ew li Iraqê ye û musteşariyê dike.

Rexneyên min bi gelemperî ne û ne jî bo rencidekirina kesayetiya tu kesî ne. Loma jî di nivîsa min de, navê tu nivîskarekî yan jî ronakbîrekî derbas nabe. Lê ez bi hêsanî dikarim bêjim ku de gelek kes xwe tî de bibînin. Ger em li gor metoda psîkolojiya wan, wan binîrxînin wê gavê de hinek tiştên din derkevin holê. Lê divê mirov wê nexweşiyê jî holê rake çûnkî Ev dijayetî, ev hesûdî feyde nade tu kesî. Di nav nivîskar û rewşenbîrên Kurd de biratî, biratî û dîsa biratî divê.

Ji 'dîn'ê weha re can qurban!

Çima ku di dema serdana serokwezîrê Tirkîyeyê Xoce Erbakan de, serokê Libyayê albay Muammer el-Kaddafi got ku; "Divê di bin roja Rohilata Navîn de Kurd ji bîjin û ew ji bibin xwedî dewlet" dîsa li Tirkîyeyê pêla şovenîzmê li dar ket. Çi bigre hem rastê hem 'çep'ê wan, hem muxalefet hem iktidara wan, hem medya hem unîwersîteyên wan hemû bi yek dengî li dijî vê beyana Kaddafi derketin; hinekan ew bi dînîti, hinekan bi dîktatorî, hinekên din ew bi bedewiyê çolê îtham kirin.

Di eslê xwe de gotina ku Kaddafi di rûniştina fermî de bo serokwezîrê Tirkîyeyê Erbakan anîbû zimên ne tiştêkî nuh bû û ne jî cara pêşîn dihat gotin. Wî gelek caran beyanên wilo dabû û her gav piştgiriya gelê Kurd kiribû. Kaddafi îcar eşkere û bi zimanekî vekirî ku Tirk jê fahm bikin, li ser pîrsa Kurdî sekinî û beyî zimanekî dîplomasî, ditinên xwe anî zimên. Ne ew tenê gelek dezgeh, parlamenter, partî, serokwezîr, wezîrên karê-barê derve yê dewletên cuda yê Ewrûpayê jî beyanên wiha dane û xwestine ji pîrsa Kurdî re hellek bê ditin û ev pîrs bi riyeka aşî çareser bibe. Gava serokwezîr, serokdewlet û wezîrê karûbarê derve yê Tirkîyeyê derdikevin seredanên Ewrûpayê û bi partnerên xwe yê wan dewletan re rûdinên her gav pîrsa Kurdî tete rojevê û ji wan daxwaz tê kirin ku ew çareyekê ji vê pîrsê re bibînin. Li ser van gotinên Ewrûpayîyan berdevkên Turkan dişeqizin, serê xwe dixin ber xwe û nikarin bersîva wan bidin. Lê ew tenê ji xwe re argumenta terore dikin bahane û vê pîrsê bi "terora" PKK'ê ve girê didin û bi vî hawî xwe ji wan 'xelas' dikin.

Çima wexta yekî wek Kaddafi vê pîrsê tîne rojevê berdevkên Tirkîyeyê weha dîn dibin? Bi rastî meriv tînegihîje. Ma tiştên ku Kaddafi gotiye ne rast in? Ma dînbûna Kaddafi di kuderê de ye? Ku em bêjin Kaddafi dîn e, wê gavê, êdî yekî dîn jî tîgihîştîye ku di Rohilata Navîn de pîrseke weha heye û daxwaz dike ku ew pîrs çareser bibe, wê gavê divê meriv bişeqize û kumê xwe deyne ber xwe û bifikire. Ku hûn Kaddafi dîn dibînin û xwe 'jir' dihesibînin, meriv ji jîrbûna we şik dike. Çunkî karên ku hûn dikin ne karê dînan, karê zirdîna ne. Ma kesê parî aqil di serê wî de hebûna wek

we dikir. Ma aqilê merivan hebûna meriv dikaribû hebûna milletekî berbiçav înkâr bike, ziman û kultura wan asîmle bike? Ma karê aqilan e meriv bi darê zorê mileteki jî navê rake, gund û bajarên wan wêran bike? Ma karê aqilan e meriv butçeya xwe endeksê şerê Kurdistanê bike û xelkê xwe birçî û tazî bihêle? Ma karê aqilan e herroj bi dehan kes bîn kuştin; nefret û kîn di navbera gelê Kurd û Tirk de pêl bide? Ma karê aqilan e hûn siyaseteke gemarî li dij gelê Kurd dajon û kesên ku ji ber siyaseta we ya hov û har gund û bajarên xwe terk dikin û ji bo debara xwe bikin jin û keçên wan li bajarên metropolan xwe bifroşin? Ma karê aqilan e we gelê Kurd û Tirk kiriye dijminê hev û şovenîzm li dar xistiye? Ma karê aqilan e we nivê ordiya xwe li Kurdistanê bi cih kiriye û hûn li hemberê cîranên xwe siyaseteke şoven dajon? Ma karê aqilan e meriv Mem û Zîna Ehmedê Xanî qedexa bike, kelepeç-

Xwezî hemû berdevkên dewleta Tirkîyeyê, serokên partî û dezgehên Tirkîyeyê jî wek Kaddafi ji mêj ve 'dîn' bûna û wek wî bigotana ku Kurd birayên me ne, çî mafên me hene bila yê wan jî hebin û di bin tava Rohilata Navîn de ew jî wek me bi azadî û serbestî bijîn. Wê gavê dê ne evqas xwîn bihata rijandin, dê ne evqas gund bihata valakirin, dê ne evqas insan bihata surgunkirin, dê ne evqas aboriya Tirkîyeyê tar û mar bubûna, dê ne evqas cinayetên qesasnediyar û înfaz hebûna, dê ne "ozel tîm" û ne jî gerilla ava bibûna, dê ne hêsir ji çavên dayikan biherikiyana, dê ne hawara zarokan bihatana û dê ne "cûma" û ne jî "cûmartesî annele-ri" peyda bûbûna.

eyan li destên rojnamevan û nivîskaran xe? Ma karê aqilan e meriv kasetên Kurdî yê muzîkê û vîdyoyê berev bike û di derheqê xwediyê wan de dawê veke? Ma karê aqilan e meriv pîsîtiya insan bi insan bide xwarin? Ma karê aqilan e di dawîya qirnê 20'an de we mafê jîyanê xistiye bin lingên xwe û guh û çavên xwe ji hawara gelê Kurd re girtiye? Ku bi aqilbûn û jîrbûn ev be, bila aqilbûn û jîrbûna we ji we re be, ez 'dîn'ê wek Kaddafi tercihî 'jîrbûna' we dikim. Can qurban ji 'dîn'ê wek Kaddafi re.

Xwezî hemû berdevkên dewleta Tirkîyeyê, serokên partî û dezgehên Tirkîyeyê jî wek Kaddafi ji mêj ve 'dîn' bûna û wek wî bigotana Kurd birayên me ne, çî mafên me hene bila yê wan jî hebin û di bin tava Rohilata Navîn de ew jî wek me bi azadî û serbestî bijîn. Wê gavê dê ne evqas xwîn bihata rijandin, dê ne evqas gund bihata vala kirin dê ne evqas insan bihata surgunkirin, dê ne evqas aboriya Tirkîyeyê tar û mar bibûna, dê ne evqas cinayetên qesasnediyar û înfaz hebûna, dê ne "ozel tîm" û ne jî gerilla ava bibûna, dê ne hêsir ji çavên dayikan biherikiyana, dê ne hawara zarokan bihatana û dê ne "cûma" û ne jî "cûmartesî annele-ri" peyda bûbûna.

Ne azadiya fikrî ne jî pîrsa Kurdî di bîra wan de ye

Di dawîya qirnê 20'an de hîn li Tirkîyê azadiya fikrî û demokrasî tune ye. Kurd ji mafên xwe yê demokratîk û neteweyî bêpar in. Rêxistinên navneteweyî, Parlamento û Konseya Ewrûpayê her gav bala meclîs û hukûmeta Tirkîyê kişandine ser van pîrsan, lê mixabin ew guhên xwe ji van daxwazên Ewrûpiyan re digrin û ji bo hevvelatîyên xwe ne qanûnên xwe yê anti-demokratîk û ne jî qanûnên ku ber azadiya fikrî astengên digehurînin. Herçiqas berdevkên hukûmetê car carna bahsa guhertinên qanûnên xwe yê anti-demokratîk dikin jî, di pratîkê de, tu gav nayên avêtin, bilekis ronakbîrên Kurd û Tirkan di bin tehdîd û êrişa dewletê de ne. Di girtîgehên de qetîlaman çêdikin, îşkence xwe berdewam dikin, hejmara kesên ku tîne girtin zêdetir dibin.

Rojnamevan, nivîskar, weşener ji ber nivîs û kitêbên xwe tîne girtin cezayên hefsê ji bo wan tîne dayin. Rojnameyên demokratîk û bi taybetî jî yê ku ji aliyê Kurdan ve tîne derxistin hema çî bigre di derheqê hemû hejmarên wan de dawê tîne vekirin û polîs dest datîne ser wan. Fikir û bîrûbaweriyên xwe gotin û nivîsandin li Tirkîyê sîc e û cezayên wê jî heps û kelepeç ne.

Devr-i saadet (Fotokatur: Ergun Akel) Ji rojnameya Milliyyetê

Nivîskarê bi navûdeng Yaşar Kemal, hunermendê navdar Şanar Yurdatapan, rojnamevan Ragîb Duran û bi dehan kesên din hatin girtin û cezayên hefsê xwarin. Di derheqê Çetin Altan de mehkeme hat vekirin.

Xala 8'an a anti-terorê wek "Şûrê De-

mokles" li ser hustiyê ronakbîr, nivîskar û rojnamevanan e.

Yaşar Kemal ji ber ku di kitêba "Ji fikrê re azadî" de ditinên xwe nivîsandibû û nameyêke danerê Cumhuriyeta Tirkîyeyê Mistefa Kemal ku di derheqê Kurdan de otonomî xwestibû di nivîsa xwe de eş-

kere kiribû di derheqê wî de berê mahkeme hat vekirin û dawiyê jî sal û nivêkê ceza girt ku dê di van 5 salan de ew nikaribe binivîse û çap bike. Û ji bo vê yekê jî terkî Tirkîyeyê kir û hat Swêdê.

Dostê gelê Kurd Şanar Yurdatapan - ku yek ji danerê Komîteya Aştîyê ye - ji ber axaftineke xwe ya di MED-TV'ê de di derheqê wî de mahkeme hat vekirin û ew avêtin girtîgehê.

Rojnameya heftane Ronahî ku ew salek e di bin êrişa dewletê de jiyana xwe didomand, ji ber sebebên bêbingeh hate girtin û di derheqê berpirsiyarên wê de dawa hatin vekirin. Hemû hejmarên rojnameya heftane ya Tirkî û Kurdî Nûroj hatin berevkirin û di derheqê berpirsiyarên wê de cezayên hefsê û yê pereyan hat dayin.

Hukûmeta Refahyolê jî wek hukûmetên din ku heta nuha ava bûne ji pîrs û pîrgirêkên gelê Tirkîyê û Kurdistanê re tu çare neditin; xeynî bûhabûn û birçîbûnê guhartineke berbiçav di jiyana gel de çênekirin. Bertîl, kuştin, îşkence, zulm, xwekuştin, xwefirotin kirine parçayekî jîyanê û bê edaletî, bê huqûqî, bê demokrasî, bê azadiya fikrî û mafê mirovî civata Tirk û Kurd xistine cendereyeke û ew jî li ser vê cenderê devr-i saadeta xwe didomînin.

"Lêgerîna folklorê Kurdî pir zor e, mîna ku merov bi serê derziyê erdê bikole"

Nivîskarê me Seyidxan Kurij li ser zargotina Kurdî bi Ahmed Aras re peyivî. Li jêr em vê hevpeyvînê pêşkêşî xwendevanên xwe dikin.

— *Wek hûn jî dizanin li ser metoda karên folklorê pir munaqêşe hene. Wek tê zanîn destanek herêm ji herêm, gund ji gund, dengbêj ji dengbêj cuda tê gotin. Tu çawa kilam û destana berev dikî û wan çawa bi kar ûnî? Li gor dîtina te folklorê bi zanistî çawa dibe?*

— Kurdan hertiştê xwe di zargotina xwe de civandine. Ji bo me Kurdan zargotin gelek girîng e. Ev ne tenê dîtina min e, herweha Kurdnasên biyanî jî weha dibêjin. Ger Kurd edebiyata xwe ya devkî hîn nebin, lînegerin û berhev nekin di warê çandî de nikarin karên qenc bikin. Lê karê lêgerîna folklorê Kurdî pir zor e, mîna ku mirov bi serê derziyê erdê bikole. Bi ferdî berev kirîna folklorê Kurdî zahmet e, ev kar karê kolektîvî ye. Divê meriv bi metodê zanistî kar bike û ji bo wê jî divê meriv berê her tiştî çerçewa xebata xwe tespît bike. Her destan û her kilam gelek wariyantên wan hene. Ez dixwazim destana "Kerr û Kulik" wek nimûne bidim. Min 3-4 wariyantên wê berhev kirin. Kurdên Rewanê jî çend wariyantên wê berev kiribûn. Min ew jî xwendin. Meriv dikare van destan û kilaman bi wariyantên wan ên cuda biweşîne, lê ew nabin destan. Divê meriv hemû wariyantên wan bîne berhev, ji wan wariyantên wariyanta herî tekûz bigre, eger kêmasî hebin ji wariyantên din temam bike, yanî divê meriv rastiya wê bigere û derxe meydana. Hinek dengbêj pir mubalaxa dikin, divê meriv guh nede nubalaxan. Lê di destanan de tiştên mîtolojîk hene divê meriv guhê xwe bide wan.

Destan jiyana Kurdan a kevn nişan di-de. Destan jiyana Kurdan a civakî, danû stendinên wan tîne berçavan yanî destan mantelîteta Kurdan derdixîne holê. Li gor tarîfa ansiklopediyên jî destan neynika rewşa jiyana gelan in. Hemû rojhilatnas dewlemendiya zargotina Kurdî qebûl dikin. Eger haya meriv ji dîrok û jiyana Kurdan ya dema buhurî nebe, mirov nikare romana Kurdî jî binivîse.

Ji aliyê din berhemên folklorê alîkariya pêşveçûna zimanê Kurdî jî dikin. Kilamên Kurdî buyarên dîrokî jî tînin zimên. Gelek kilam hene ku di dema Cumhûriyete de çî hatiye serê Kurdan tî-

nin zimên. Dîsa kilamên dîrokî hene li ser serok û lehengên Kurdan hatine gotin.

Yekî ku kilamên Kurdî yêr klasîk nizanibe nikare muzîka Kurdî ya modern jî baş çêke. Divê hozan motîvên kilamên Kurdî yêr klasîk zanibin ku bikaribin bi enstrûmentên modern sentez çêkin. Mirov dikare roka Kurdî û popa Kurdî jî çêke lê tede divê muhaqqeq motîvên muzîka Kurdî ya klasîk hebin.

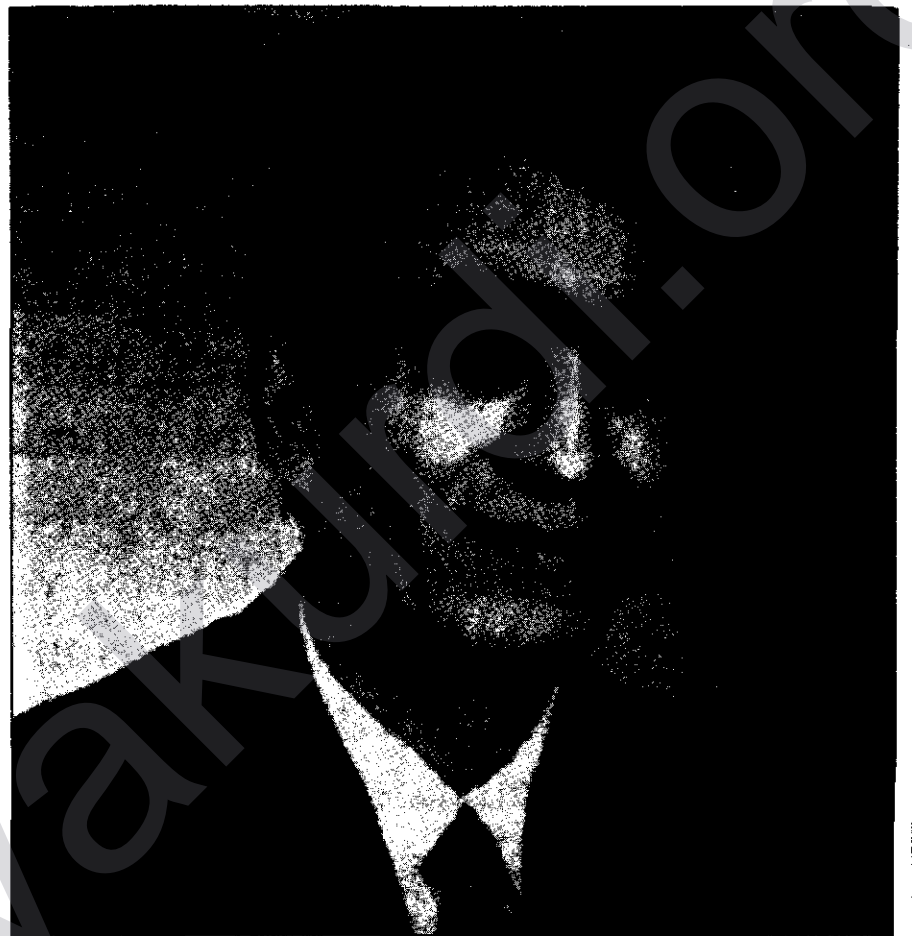
— *Danûstendina destanan bi dîrokê re çî ye? Gelo bi wasîteya destanan meriv karê dîroka miletekî fêr bibe yan na?*

— Alaqeya destan û dîrokê bi hev re tûneye. Destan di dema kevnare de hatine gotin, dema wan ne kifş e û kes nizanê buyarê kîngê qewimiye. Mirov nikare bi wasîteya destanan li ser dîroka miletekî bigihîje agahdariyên ilmî. Ez tiştê wîlo nabêjim. Ez dibêjim hîn kilamên Kurdan yêr dîrokî hene ku di derqehê 100 salên dawiyê de agahdarî didin me. Mirov bi wan dikare hinek buyarên ku qewimîne fêr bibe. Mesala pey damezirandina Cumhûriyete gelek serîhildanên Kurdan çêbûne, li ser serok û lehengên wan serîhildanan gelek kilam hatine gotin, mirov bi saya van kilaman dikare derheqê wan serîhildanan de, objektîv agahdar bibe. Wek nimûne ez dibêjim; nêzikê gundê me Alican û Seyidxanê Kerr hebûne wan di salên 1926-27'an de li hemberî Cumhûriyete serîhildane; li ser wan kilam hatine gotin, ev kilam di derheqê wê serîhildanê de agahdarî didin me. Li ser serîhildana Şex Seîd jî kilam hene. Dîsa di sala 1865'an de serîhildana Begê Hozanê çêbûye dewleta Osmanî leşker şandîye ser, wê demê hukumdarekî Kurdan bi navê Surmeli Mehmet Paşa hebûye ew li Elazgîrê, Agiriyê, Bazidê û Kaxizmanê hukumferman bûye. Surmeli Mehmet Paşa neviyê Îshak Paşa ye ku bi 400 peyên xwe ve çûye şerê Hozanê. Li ser vê buyarê kilam hatine gotin, ev kilam di derheqê wê buyarê de agahdarî didin me.

— *Li gor dîtina we, tîkiliya destana "Memê Alan" û "Mem û Zîn" a Ahmedê Xanî çî ye? Gelo buyareke wîlo qewimiye eger qewimiye kîngê û li ku derê?*

— Buyara ku di Memê Alan de heye, ew qewimiye lê kîngê bûye em pê nizanin. Gelek kes hemfikir in ku ev buyar

.... Eger destana "Memê Alan" nebûya "Mem û Zîn" nedihat nivîsandin. Ev rastiye e. Eşkereye ku "Mem û Zîn" kîngê hatiye nivîsandin. Armanca Ahmedê Xanî bi nivîsandina wê poemê ew bûye ku ji alîkî ve zimanê Kurdî bike zimanê lîteratûrê, ji aliyê din jî, ji xwe ew bi xwe dibêje; "Mem û Zîn" ji xwe re kiriye bahane, ew li ser rewşa Kurdan a siyasî, civakî, li ser adet, tor û jiyana Kurdan agahdarî dide.

Ahmed Aras kî ye

Di sala 1943'an de hatiye dunyê. Di sala 1963'an de di kovara "Dicle Firat" de dest bi karê nivîsandinê kiriye. Di sala 1969-1970'yî de di kovara "Ant" û "Emek" de nivîsên wî çap bûne. Di navbera salên 1972 - 1978'an de li Swêdê bi çî bûye. Di sala 1978'an de vegeriya welêt. Di dema cûntaya 12'ê Îlonê de hat girtin. Nuha li Îzmîrê jiyana xwe didomîne û li ser folklorê Kurdî xebat dike. Di salên 1964 û 1965'an de li Serhedê kilam û destanên Kurdî berhev kirine. Li ser jiyana Evdalê Zeynikê xabata wî heye. Heta nuha destana "Kerr û Kulik" û destana "Siyabend û Xecê" wek pirtûk weşandiye. Niha di destê wî de wariyantên cûda yêr destana "Memê Alan", "Fîlîtê Quto", "Derwêşê Evdî" û "Elî Xarzi" hene û li ser wan dişixule.

berê Îslamiyete bûye. Ev destan ji dema kevnare heta îro qîrn bi qîrn hatine gotin û pir tişt lê zêde bûne, lê çî lê zêde bûne û rastiya wê çawa ye meriv nizanê. Lê buyareka weha qewimiye ji ber ku destan bahsa cografya û bahsa navê însanan kiriye.

Ahmedê Xanî poema "Mem û Zîn"ê li ser bîngeha destana "Memê Alan" damezirandiye. Ez dikarim bibêjim ku, eger destana "Memê Alan" nebûya "Mem û Zîn" nedihat nivîsandin. Ev rastiye e. Kifşê ku "Mem û Zîn" kîngê hatiye nivîsandin. Armanca A. Xanî bi nivîsandina wê poemê ew bûye ku ji alîkî ve zimanê Kurdî bike zimanê lîteratûrê, ji aliyê din jî ji xwe ew bi xwe dibêje; "Mem û Zîn"

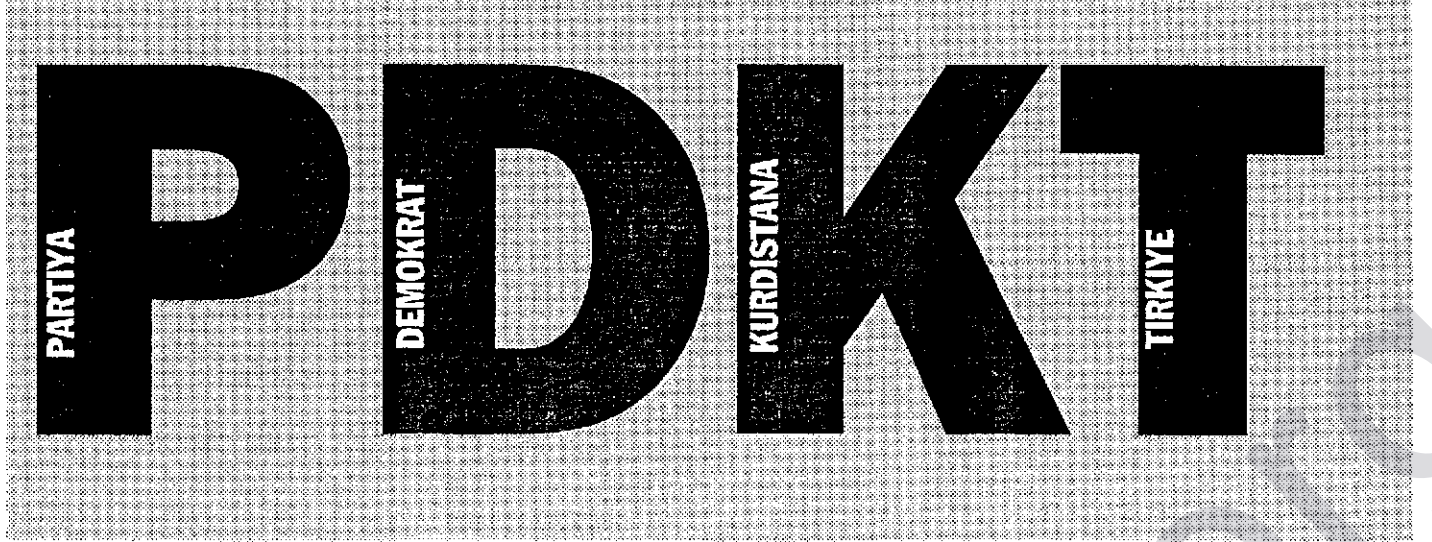
ji xwe re kiriye bahane, ew li ser rewşa Kurdan a siyasî, civakî, li ser adet, tore û jiyana Kurdan agahdarî dide. A. Xanî di berhema xwe de bahsa cejna Newrozê dike, lê destana "Memê Alan" de cejna Newrozê nîne. A. Xanî "Mem û Zîn" bi awayekî realist nivîsandiye hemû motîvên mîtolojîk jê derxistine. Lê dîsa jî bîngeha "Mem û Zîn"ê "Mem û Alan" e. Çimkî Qere Tacdîn û herdu birayên wî; Beko Ewan, Mîr Sêvdîn, Mîrê Cizîra Botan, Zînê û Sîfî hemû di destanê de çawa hene di "Mem û Zîn"ê de jî wisa hene. Gelek buyarên din jî di destanê de çawa bûne di "Mem û Zîn"ê de jî wîlo ne.

ZINAR SORAN

RÛPELEK JI DÎROKA ME YA HEVDEM

Di 27'ê Gulana 1960'î de, cûntayeyê leşkerî dawî li desthilatdariya hukûmeta Adnan Menderes anî û desthilata dewleta Tirkîyeyê xiste destê xwe. Piştî vê mudaxleyê bi çend rojan, di 1'ê Hezîrana 1960'î de, ji gelek navçeyên Kurdistanê 485 axa, şêx, serokeşîr û kesên navdar hatin girtin û ew li bajarê Sîwasê, li kampekê hatin civandin. Ew kes bi qasî şeş mehan, di vê kampê de girtî man. Piştî vê girtinê bi çend mehan, di 18'yê Çiriya Pêşîn a 1960'î de, "Qanûna sirgûnê ya bi hejmarê 105'an" ji aliyê Komîteya Neteweyî ya Yekgirtî ve, hate qebûl kirin. Karbidestên dewletê, ji nav wan girtiyan 55 kes neqandin û yê mayî berdan. Li gor qanûna sirgûnê ya 105'an, ew 55 kes li Antalya, Burdur, Izmir, Muğla, Afyon, Isparta, Manisa, Çorum û Denizliyê hatin cîwarkirin.

Di nav wan 55 kesên de, kesên welatparêz ku di pêşdaxistina tevgera neteweyî de rol dilîstin jî hebûn. Yek ji nav wan Av. Faik Bucak bû ku di pêş de ew dê weke hîmdar û serokê PDKT'yê derkeve pêşya me. Cuntayê li hemberî gelê Kurdistanê siyaseta berê ya dewleta Tirkîyeyê ya nijadperest û kolonyalist bi awakî diwartir dimeşand. Karbidestên leşkerî dixwestin ku bi riya zilm, zor û çavtirsandinê, pêşya şiyarbûn û pêşketina tevgera neteweyî ya Kurdî bigrin. Di gotinên endamên Komîteya Neteweyî ya Yekgirtî de, ev helwest bi awakî vekirî derdiket holê: "Eger me tevgera 27'ê Gulanê pêk neaniya, wê welata me perçe bibûya. Ji ber vê yekê 27'ê Gulanê pêwîst bû" (1).

Karbidestên leşkerî dijî û dijminatîya xwe ya li hemberî gelê Kurd, ne tenê bi girtin û sirgûnkirina wan kesan dan diyar kirin; herweha wan ev helwesta xwe di efûya giştî de jî berdewam kirin. Piştî ku leşkeran desthilat xistin destên xwe, efûyê giştî derxistin. Lê belê, Komîteya Neteweyî ya Yekgirtî 49 girtiyan siyasî yê Kurdan ji derveyî ve efûyê hiştin. Cûntayê li hemberî gelê Kurd politikaya resmî ya berê ku li ser bingehê asimilasyon û înkare hatibû avakirin, bi awakî berfirehtir û diwartir didomand. Piştî destguherandina desthilatîyê, li ser esasê înkarkirina neteweyê Kurd û zimanê Kurdî kampanyayên nû yê berfireh hatin li dar xistin û ji bona ku Kurd bi Tirkî bipeyivin jî program û hewldanên taybetî hatin meşandin. Navên gund, hinek bajar û navçeyên Kurdistanê yê Kurdî

hatin guherandin û navê Tirkî li wan hatin kirin. Ji bona guherandina navên Kurdî û Ermenî qanûneke taybetî ya bi hejmarê 1587'an hat derxistin:

"Navên ku ne li gor kultura me ya neteweyî ne û qaydeyên exlaqî, urf û adetên me û yê raya giştî diêşîne, wê bêne guherandin" (2).

Karbidestên dewletê, ji bo ku zarokên Kurdan ji biçûkanî de, di nav kevîrên aşê asimilasyonê de hûr bihêrin, wan ji ziman, adet û kultura Kurdî bi dûr bixînin û bi kultur û bîrûbaweriyên nijadperestîya Tirkan mezî bikin, dest bi avakirina "Dibistanên Herêmî yê Leylî" kirin. Ji bona avakirina van dibistanan, ji aliyê Komîteya Neteweyî ya Yekgirtî de, di 5'ê Çileyê Paşîn a 1961'ê de, bi hejmarê 22'an qanûneke taybetî hate derxistin. Li gor xalên 6 û 9'an yê qanûnê, di sistema perwerdekirina Tirkîyeyê de sazûmaneke nû dihat bi cih kirin. Armanca vê yekê jî, bêguman asimilasyona zarokên Kurdan bû. Heta sala 1970'yê, bi qasî 70 dibistanên weha hatin ava kirin. Li derdora 60 dibistanan jî van li Kurdistanê hatibûn ava kirin û yê din jî li Anadolu'yê, ew cihên ku Kurd bi girseyî lê hebûn, hatibûn ava kirin (3).

Li hemberî vê politikayê û van kiriyên kolonyalist û nijadperest deng ji pêşverû, çep û demokratên Tirkan dernediket. Lê rojname û weşanên Tirkan bi peymandariyê mezî ji bo armanca û politikaya karbidestên xwe dixebitîn; bi şovenistîyê dijwar êrişî ser neteweyê Kurd, welatparêz û rewşenbîrên Kurd dikirin.

Qanûna bingehîn a 1961'ê jî, li ser bingehê neteweyîya Tirk û nijadperestîyê hate amade kirin. Hebûna gelê Kurd hate înkarkirin. Mafên azadiyê tenê ji bo neteweyê Tirk hebûn. Ji bo mirov li Tirkîyeyê bikaribûya ji "maf û azadiya qanûna bingehîn" îstifade bikira, divyabû mirov Tirk bûya. Eger yê ne Tirk bûna û bixwestina ji "maf û azadiya qanûna bingehîn" îstifade bikira, divyabû hebûna xwe ya neteweyî înkare bikirana û xwe Tirk qebûl bikirana. Ji bo ku vê rewşê dide diyar kirin, ez çend xalên vê qanûna bingehîn yê di wî warê de li jêr dinivîsim:

"Hakûmyet bê qeyd û şert ya neteweyîya Tirk e" (xal: 4).

"Desthilatdariya hukumdayînê, li ser navê neteweyê Tirk ji aliyê mahkemyên azad ve tê xebitandin" (xal: 7).

"Her kesê ku bi hevvelatîyê bi dewleta Tirk ve girêdayî be, Tirk e" (xal: 54).

"Her Tirk mafê wî heye ku di karûbarên gelemperî de bixebite" (xal: 58).

"Beşdariya parastina welêt maf û wezîfe-

ya her Tirkî ye" (xal: 60).

"Her Tirkê ku sê salên xwe dagirtibe, dikare parlamenter bê hilbijartin" (xal: 68).

"Di hilbijartinên Meclîsa Neteweyê û Senatoya Komarê de, her Tirkê ku xwedî deng e, deng dide... Her Tirk dikare bibe endamê Senatoya Komarê" (xal: 72).

Tevî vê helwesta nijadperest û kolonyalist jî, piştî qebûlkirina qanûna bingehîn a 1961'ê, bi hindikayî be jî di warê serbestî û azadiya giştî de, hinek pêşketin dihatin dîtin. Rewşenbîr û welatparêxên Kurdan jî xwestin ji vê rewşa nû îstifade bikin û dest bi hewldana weşandina hinek kovar û rojnameyan kirin. Di van kovar û rojnameyan de, bi awakî sergirtî ya jî sînorkirî be jî, li ser hinek derd û kulên gelê Kurd jî dihat rawestand. Lê karbidestên dewleta Tirkîyeyê tehamulî ve yekê jî nedikirin. Ji ber zilm, zordarî û çavsooriya dewletê, ev kovar û rojname nedibûn xwediyê jiyaneke dirêj. Ev zilm û zordestiya li ser kovar û rojnameyên Kurdî, bahoza firtoneyê nû bû. Ji ber sedemê ve bêtehamuliyê û helwesta nijadperest ya dewleta Tirkîyê, hinek xwendekarên Kurd yê ji perçeyên Kurdistanê Iraq û Îranê hewl didin ku li Stenbolê liqekî "Komeleya Xwendevanên Kurd li Ewropayê" bi awakî veşartî damezrînin. Di 4'ê Hezîrana 1963'an de bi fermana wezîrê karê hundur Hîfzî Oğuz Bekata operasyoneke berfireh li hember xwendekar, rewşenbîr û welatparêzên Kurdan dest pê kir. Polîsên siyasî yê Stenbolê, di eynê wext û seatê de avêtin ser malên Awûqat Ziya Şerefnanoğlu, Musa Anter, Doğan Kılıç Şihşehnanlı, Sait Elçi, Medet Serhat, Edip Karahan, Enver Aytekin, Ali Anagür û ew girtin. Di vê operasyonê de, 13 kes hatin girtin û bi dû re hejmarê girtiyan gihaşt 23 kesan. Ev, di dîroka nêzik ya Kurdistanê de, weke bûyera 23'an tê nas kirin.

Ji bûyera 23'an jî diyar dibe ku rewşenbîr, xwendekar û welatparêzên Kurdan, ji bo pîrsa Kurdî binin rojevê, hewldanên xwe her berdewam kirine. Lê ev hewldan û xebatên dihatin kirin ji rêxistinên siyasî, demokratîk, kulturî û meslekî yê Kurdan bêpar bûn. Pêwîstiya rêxistinîyê her ku diçû, bêtir xwe derdixist pêş. Lê dewleta Tirkîyeyê bi tu awayî kêş û firset nedida Kurdan ku komele û rêxistinên xwe yê eşkere û demokratîk damezrînin.

Gava hat dîtin ku karbidestên dewleta Tirkîyeyê tu maf, kêş û firsetê nadin Kurdan ku di warê weşanî û çandî de jî xebatên xwe bi awakî eşkere û demokratîk bidomînin; nerîna damezrandina rêxistinêke siyasî ya veşartî, bêtir derket pêş. Ji

PÊŞGOTIN

Killetê Kurd, Milletêkê tarîxî û kevne. Ew xwehiyê medeniyet û dewlet bû. Ev rastîya dîroki nayê veşartin. Di jîna milletan de devrên ketî û tarî hene. Van demande carna millet hinda dîbin, em di rûpelên tarîxê de wan milletan dibînin.

Bindestiya milletan ne hindabûne, lewra hindabûn: Tarîxa millî, Ezîniya millî, Harsên millî û Zimanê zikna kî bîrvakirine. Killetê Kurd, xwe hinda nekiriye û sîto-nê wîyên millî di cîdne. Lewra Milletê KURD DIJÎ.

Lê belê ev jîyan ne jîyanêkî serfiraz û azadîye. Kurd, firo bindestî. Heqqên mirovanî û millî jê hatîne sîtanî. Daxwazame û dîzame: Milletê Kurd, wek milletê (n CİHANÊ azad û serfirazî.

Ji bona pêkanîna ARMANCÊ: (PARTIYA DEMOKRATA KURDISTANA TIRKIYE) hatîye danîn. Xebata Partiyê, rexêkî AŞTI, Demokratîf, Mirovanî û Komelayetî dimeşe.

Partî, Parastîyê "Mîsaqa Millîyê". Lewra Partî, bawerîyê bi yekîti û bîroyetî û hemberîya Kurd û Tirk'a tîne.

Partî, alîkarê heaf Milletên êsîre, Partî yekîti û hemberîya heaf milletan qebûldike. Hovketîna Milletandê agtî dixwaze û bawerîya Felsefî, DÎN'î û fikrîde, herkes aza û serbest digre.

Partî, bi "FERMANA MİLLETEN YEKBOYI" ve, girêdayîye. û bi her awayî xwînêjîyê (sûmürgeyîyê) naxwaze û rad'dike.

Di negeba rezên Milletîde, mucadeleyêkî şureşî qebul nake.

Partî li alê nîzama HUKÛMÎYÊ, lê belê di çespa heqqên insanî û millî de, ber'rabûn û çaregîyê nîşandide.

PARTIYA DEMOKRATA
KURDISTANA TIRKIYE

Serokê PDKT Faik Bûcak di xortaniya xwe de- sala 1947- (ji arşîva Zozan keça F. Bûcak)

bo vê armancê, di nav rewşenbîr û welatparêzên Kurdan de, danîstendin roj bi roj xurtir dibû. Lê di warê damezrandina rêxistineke siyasî, îlegal û serbixwe ya Kurdî de, rewşenbîr, xwendekar û welatparêzên Kurdan weke hevdu nedifikirin. Di vî warî de, êdî rîya wan ji hevdu vediqetiya. Di wê demê de, hinek rewşenbîr û xwendekarên Kurd ên çep û komunist di nav TIPê (Türkiye İşçi Partisi) û hinek komeleyên çepên Tirkî de cih girtibûn û bi wan re dixebitîn. Lê hinek welatparêzên Kurdan jî, ji bo damezrandina partiyek siyasî ya serbixwe û îlegal dest bi hewldan û xebateke taybetî kiribûn.

I- DAMEZIRANDINA PDKT'YÊ

Piştî van guherandin, bûyer û pêşketinên ku li Tirkîyê û li Kurdistanê dibûn, çend rewşenbîr û welatparêzên Kurd, ji bo damezrandina partiyek siyasî, serbixwe û îlegal dest bi xebatê, hevdîtin û hewldanê de, "Partiya Demokrat a Kurdistanê Tirkîyê" (PDKT'yê) di 11'ê Tîrmeha 1965'an de, li bajarê Diyarbekirê û bi awakî veşartî (îlegal) hate damezrandin. Di destpêkê de, Av. Faik Bûcak ne di nav endamên damezrîner yê partiye de bû. Partî jî aliyê Sait Elçî, Ömer Turhan û sê hevalên wan ku ji ber sedemên parastinê ez naxwazim navên wan binivîsim, hatibû damezrandin û Sait Elçî weke serokê Partiyê hatibû hilbijartin. Lê dîre Av. Faik Bûcak jî ji bo endametiya damezrînerê razî bû. Destûr û programa PDKT'yê bi pêşniyarên Faik Bûcak û lêzêdekirina pêşgotinê awayê xwe yê dawî digre û ew jî beşdarî nav endamên hîmdar dibe. Piştî beşdariya Av. Faik Bûcak, Sait Elçî jî seroketiya Partiyê istifa dike û Faik Bûcak weke serokê tê hildibijartin; Dûrnas jî jî sekreteriya Partiyê istifa dike û Sait Elçî weke sekreterê PDKT'yê

tê hilbijartin. Naznavê Av. Faik Bûcak yê di nav Partiyê de Zinar, yê Sait Elçî jî Pêşmergê Welat û yê Ömer Turhan jî Bende'ê Welat bû. Ji ber ku endamên din yê damezrîner dijîn û min destûra nivîsandina navên wan yê rastî negirtiye, ez naxwazim navên wan binivîsim. Destûr û programa PDKT'yê bi hevdu re hatiye amade kirin û bi Kurdî hatiye nivîsandin. Di vê destûr û programê de, naznav û wezîfeyên hîmdarên PDKT'yê weha hatiye nivîsandin:

Serek: Zinar
Sekreter: Pêşmergê Welat
Mûhasib: Evîndarê Welat
Aza: Dûrnas
Aza: Jîrek
Aza: Bende'ê Welat

Li gor agahdariyên ku Av. Şerafettin Elçî dide; di biryargirtina damezrandina PDKT'yê de, roleke taybetî yê Fehmî Bilal (Fîrat) çêbûye. Fehmîyê Bilal katibê Şêx Saîd bû. Ew extiyariya xwe dike sedem û nakeve nav hîmdarên Partiyê. Piştî ku her pênc heval biryar didin ku partiyek siyasî ya îlegal ava bikin, ew di ser rîya Kurdistanê Sûriyeyê re, destûr û programa Partiya Demokrat a Kurdistanê Iraqê tînin. Jîrek Erebî baş dizanibû û ew destûr û programê jî Erebî werdigerîne Kurdî. Ew jî vê destûr û programê istifa dike û li gor mercên Tirkîyeyê destûr û programa PDKT'yê bi Kurdî amade dike. Pêşmergê welat, Dûrnas, Evîndarê Welat, Jîrek û Bende'ê Welat li ser program û esasê rêxistinê li hev dikin û di 11'ê Tebaxa 1965'an de, li Diyarbekirê li bexçeyê Koşka Gazî sûnd dixin û Partiyê ava dikin. Sait Elçî dibe serok, Dûrnas dibe sekreter û Evîndarê Welat jî dibe muhasib.

Hayên Faik Bûcak û Kemal Badîllî jî damezrandina Partiyê hebûn. Di amadekirina destûr û programê de alîkariya wan jî çêbûne. Kemal Badîllî xebatên

Sekreterê yekem yê Partiya Demokrat a Kurdistanê Tirkîyê

Faîk Bûcak

(1919-1966)

Faîk Bûcak di sala 1919'an de li gundekî Swêregê, Hedroyê hat dinê. Malbata wî dewlemend û welatparêz bû. Dibistana seretayî li Swêregê, ya navîn û lîseyê li Rêha, Diyarbekir û Meletyayê xelas kir. Di sala 1939'an de dest bi Unîwersîteya Huqûqê ya Stenbolê kir û di sala 1946'an de xelas kir. Li gelek bajarên Tirkîyeyê hakîmî kir, di sala 1956'an de dev ji hakîmiyê berda û li Rihayê dest bi awûqatiyê kir.

Di dema Unîwersîteyê û awûqatiya xwe de bi aktîvî siyasetê re mijûl bû.

Piştî inqilaba leşkerî ya 1960'î tevî 55 axa, şêx û serokeşîrên Kurdan surgunî Sêwasê û ji li wir jî surgunê Balikkêsîrê bû. Piştî ku surguna wî xelas bû dîsa li Rihayê bi cî bû. Di hilbijartina 1965'an de di Partiya Adaletê de namzetiya xwe danî lê hat weto kirin. Îcar wek namzetê serbixwe ket hilbijartina û 17 hezar deng wergirt lê dîsa nehat hilbijartin.

Ji ber ku di dema "Buyera 49'an" de Serokê CKMP (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) yê bajarê Rihayê bû, ew nehat girtin.

Di dawîya 1965'an de PDKT hat damezrandin û ew bû Sekreterê yekem yê Partiyê. Lê ev sereteriya wî dirêj najot, dewlet li hember wî di 4'ê Tîrmeha 1966'an de suîkasteke çêkir û şehîd ket.

xwe yê li ser ziman û nehezkirina xwe ya ji siyasetê nîşan dide û endametiya hîmdariyê qebûl nake. Faik Bûcak, bi karakter û nerînên xwe û bi rûmeta xwe ya di nav civata Kurd de, ji bo seroketiya Partiyê kesekî îdeal bû. Faik Bûcak di destpêkê de dide diyar kirin ku ew vê gavê jî bo xebatê ne amade ye û ji bo vê yekê jî daxwaza hîmdariya Partiyê qebûl nake. Piştî damezrandina partiyê, hîmdarên Partiyê, du caran Fehmî Bilal dişînin Rihayê cem Faik Bûcak ku wî ji bona endametiya hîmdariyê Partiyê razî bikin. Faik Bûcak vê daxwazê qebûl dike. Piştî Faik Bûcak endametiya hîmdariyê qebûl dike, sekreterê Partiyê Dûrnas dihere Rihayê û li mala Faik Bûcak li ser program û destûrê dixebitîn. Li gor daxwaz û pêşniyarên Faik Bûcak guherandinên dawî tînin çêkirin. "Pêşgotin" li wê derê dikeve pêşiya programê û bi vî awayî li ser program û destûrê li hevdu dikin. Faik Bûcak tê Diyarbekirê û di 21'ê Tebaxa 1965'an de li Otêla Turistikê sûnd dixwe û beşdarî nav Partiyê dibe. Di wê rojê de, Sait Elçî jî seroketiya Partiyê istifa dike û Faik Bûcak dikin serokê Partiyê. Dûrnas jî jî sekreteriya Partiyê dibe Sekreterê Partiyê. Bi vî awayî damezrandina "Partiya Demokrat a Kurdistanê Tirkîyê" awayê xwe yê dawî digre (4).

Di wê demê de, avakirina partiyek îlegal ya Kurdî, ne ewqas hêsa bû; fedekarî û cesareteke gelek mezin jê re dixwest. Zilm û zordariyê mezin li ser gelê Kurd hebû. Dewleta Tirkîyê, anti-propogandeyê berfireh û polîtîkayê dijwar ya asîmlasyonê li hember gelê Kurd dimeşand. Karbidestên dewletê ji bo ku çavên neteweyê Kurd bitirsîne û wî di nav kultura xwe de bihilîne, gelek metodên hov û kirêt bi kar dianîn. Wan hebûna neteweyê Kurd înkâr dikirin û ji bo ku vê derewa xwe têxe serê xelkê, bi profesor û doktorên pêgirtiyên dewletê,

îdia û teoriyên nedîtî diafirandin. Wan tehamulî nivîsen li ser edebiyat û çanda Kurdî dahî nedikirin. Zilm û zordestiya li ser gelê Kurd, li ser rewşenbîr, xwendekar, nivîskar, rojnamevan û welatparêzên Kurdan, bi awakî diwartir di hate meşandin. Karbidestên dewletê gelek caran, ew bi sedemên hêç û pûç digirtin, davêtin zindanan, cezayên giran li wan dibirîn û sirgûn dikirin. Hemû riyên eşkere û demokratîk li ber wan dihatin girtin. Ji lewra jî, gelek hewildanên di warê rojnamevan û weşanî de nedibûn xwediyê jiyanek dirêj û di cih de dihatin qedexekirin. Nivîskar û xwediyên weşanan jî dihatin girtin tade û îşkenceyên neînsanî li wan dihatin kirin.

TÊBINÎ Û ÇAVKANÎ

- (1) Yê ku ji Hikmet Kıvılcımlı, "27 Mayıs ve Yön Hareketinin Sınıfsal Eleştirisi", weşanên Ant, Stenbol, 1970, s. 271 neqil dike: I. Beşikçi, Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyoekonomik ve Etnik Temeller II, Yurt Kitap-Yayın, Ankara, 1992, r. 454.
- (2) Bîner: Sosyalizm ve toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, Weşanên İletişim, cild 7, r.2116.
- (3) Ji bo vê bahsê bîner: İsmail Beşikçi, berhema navê wê derbasdibe (b.n.d), r. 544-553. Sosyalizm ve toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, Weşanên İletişim, cild 7, r. 2116.
- (4) Li Hevpeyvîna bi Av. Şerafettin Elçî re bîner: Rafet Ballı, Kürt Dosyası, weşanên Cem, Stenbol, tebax 1991, çapa dudan, r. 601-602. Ji bo vê basê bîner: Li nameya İbrahim Kürken: Muhsin Kızılkaya- Halil Nebiler, Dünden Yarına KÜRTLER, Yurt yayınları, Stenbol, 1991, r. 150.

PENCERE

Bê massmedia nikarîbûn

PETER NILSON

Isal beriya ku sêv bigehîjin hehecik wenda bûn. Ku mirov guh li gotinên pêşyan bide ev nîşana zivistaneke dirêj û dijwar e. Dema roj berbi tarîbûnê ve diçe êdî wexta xwendina pirtûkan e.

Ji nişka ve çavê min bi pirtûkeke ku min çil sal berê ew nexwendibû ket, pirtûka novelê ya Anton Çexov; çîrokeke ku laşê mirovan diricifîne û nuha jî ji dema Çexov aktueltir e.

Navê çîrokê "Şert" e. Ev li ser awûkatekî ciwan e ku bi mirovekî dewlemed re şert digire ku ger piştî razana hepsê, du milyon Rûbleyan bidinê ew dê bi dilşadî panzdeh salan di hepsê de razê.

Yek ji mercên wî jî, çiqas şerab, xwarin û pirtûkan bixwaze dê jê re peyda bikin. Awûkatê me dikeve hepsê, û sal derbas dibin.

Girtiyê me ji sala pêncan di hepsê de dest bi vexwarina şerabê dike. Ji sala şeşan jî dest bi xwendina pirtûkan dike û salên dawiyê jî bêhîsab pirtûkan dixwîne. Wê demê xuya dike ku pirtûk xwendin ji şerabvexawrinê bi xetertir e.

Piştî mayîna panzdeh salan di hepsê de, êdî ew azadiyê piçûk dibîne, çiku tiştê ku jiyane bixwaze pirtûkê dayê.

Ew di hucra xwe de li her deverê geriyaye. Her dewletên dunyayê dîtîye, hilkişyaye ser çîyan û jî jinên bedew hez kiriye. Ew xweşî û reşiyên dunyayê dîtîye, imparatoriye mezim hilweşandiye, bajar şewitandine û mirov kuştine.

Tu mirovekî azad, bi qasî ku wî xwendiyê tiştan nejiyaye û dê nikaribe bijî jî. Wextê ku hertişt di pirtûkan de hebe, dê mirov ji bo çî xwe bi realîta rojane ve mijûl bike?

Ev çîrok bêaramiyekê di mirovan de çê dike. Her kesê ku dixwîne rastiya wê baş dizane; hisên ku mirov di pirtûkan de dijî di realîtê de nayê serê mirovan.

Di wexta Çexov de ne film, ne video û ne jî internet hebûn. Nuha reqîbê pirtûkan derketine. Em her deverên dunyayê di TV de dibînin û bi "Starship Enterprise" ve dikarin di nav stêrkan de bigerin.

Ji ber ku hinekan ev resim ji bo me amade kirine, em wan bê ku fantazyê xwe bikar bînin, dibînin. Bê guman rûniştina pasîv a li ber TV'ê ji xwendina pirtûkan rehetir e.

Girtiyê me Çexov, bi xwendina pirtûkan ve li ber xwe dide, lê ka em çî dikin?

Em di nav resmên ku ji her aliyê dunyayê tên de, dixeniqin. Dewlemendiya elektronîkê rê dide ku em ji her xweşî û xerabiyên dunyayê para xwe bigrin, heta girtiyekî mûbed jî dikare di wext û gerdûnê de geştê bike.

Nivîskarên 'science fiktion' Artur C Clarke û Ray Bradbury li ser van tiştan, di salên 1940'an de nivîsandine.

Dikare wextek were ku hewcedariya me ji rastiya jiyane re nebe, lê emê dîsan jî bikaribin her tiştî bijî. Em êdî dibin wekî girtiyê Çexov. Ji me ra massmedia divê, bê wê jiyane ne jiyane.

Dawiyê girtiyên me du milyon rubleyan naxwaze. Ew têdigihîje ku jiyane xeyal e û bêmane ye. Ne îhtiyacıya wî jî peran re heye û ne jî qîmeta jiyane heye.

Ev zîrekîtiya Çexov nîşan dide ku dawîya kesên ku pirtûk xwendine û xerab bikartînin çawa ye.

Ez meraq dikim ku ger Çexov bijiya dê li ser massmediaya îroyîn û yên ku wan xerab bi kar tînin çî bigota.

Nivîs ji "Metro" ya 12.09.1996'an hatiye wergerandin.

Wergerandina ji Swêdî: Wehab Bilgeç

DANASÎNA PIRTÛKAN

amadekar: EMÎN NAROZÎ

YEDIDUT (News & League Information=Nûçe & Agahdariyên Civakî)

Ev kovareke nû ye ku vê beharê li Îsraîlê dest bi weşanê kiriye. Kovar ji aliyê hinek Kurdên Îsraîl ve bi Îngilîzî tê weşandin ku bi navê "The Israeli Kurdish Friendship League" (Komeleya Dostanî ya Îsraîliyan û Kurdan) komeleyek ava kirine. Li gor agahdariyên ku di kovarê de ne ev komele û ya bi navê "The Kurdish Cultural Center" (Navenda Çanda Kurdî) di dawîya sala 1993'yan de bi mebesta danîna pêwendiyên di navbera xebatên kulturî û zanistî ên Kurdan de, bi hev re li Îsraîl hatine damezrandin. Herweha geşkirin û xweşkirina tîkiliyên civakî û çandî yên navbera Kurdên Cuhû, Misilman çî Sunnî û çî Şî'î, Êzîdî û yên din de jî armanceke girîng ya vê komele û navendê ye. Dê komele li ser ziman, dîrok, çand û folklorê Kurdî jî bi riya damezrandina înstutiyên lêkolînî, projeyên lêgerînê amade bike û ji bo vê yekê civîn û sêmîneran çêbibe.

Kovar ji heşt rûpelan pêk hatye û tê de li ser rewşa Kurdan bi giştî û li ser ya Kurdên Îsraîlê jî bi taybetî gellek agahdariyên nû û hêja hene. Herweha tê de li ser pêwendiyên dewleta

YEDIDUT (News & League Information)

YEDIDUT
(News & League Information)
Israeli Kurdish Friendship League
20 Alexander St. Jerusalem,
Israel 93298

Tirk û ya Îsraîl jî tê sekinandin, ji bo van tîkiliyan bi awayekî siyasî rexne li dewleta Îsraîl têne girtin û bala wê bi ser gelsa Kurd ve tê kişandin. Di kovarê de tadeyî, qirîkirin û zordestiyên ku li gelê Kurd dibin bi yên cuhûyan ên kevn re tîkî qiyas kirin.

Hinek babetên ku kovar li ser wan radiweste ev in:

Dî bûyera bombakirina otobusê li Qudsê de Kurd jî hatin kuştin.

Ji Îsraîl alîkarî gihîştê Kurdên koçbarbûyî Tîkiliyên Îsraîl bi Ketina Turkiyeyê ya Bakurê Iraqê re (Moti Zaken)

Kurd û Polîtîka (Matthew Hand)

Pirs ji serokwezîrê Îsraîl li ser êrişê Bakayê

Rêwitiya (Geştêkî) Dûr û Dirêj

Ev pirtûkeke zarûkan e ku ji Swêdî bo zimanê Kurdî hatiye wergerandin û îsal (1996) di nav weşanên Apec de li Îtaliyayê hatiye çap kirin. Navê pirtûkê yê orjînal "Den Långa, Långa Resan" e, ew bi du zaravayên Kurdî (Kurmançiya xwarî û ya jorî) hatiye amade kirin û bi gellek wêneyên spehî jî hatiye xemilandin. Wergêrê Kurmançiya jêrî (Sorani) Xebad Aref e û yê Kurmançiya jorî jî Alî Çiftçi ye.

Kitêb bi giştî li ser bûyereke ku di dema cenga cihanê ya duyemîn de qewimiye, ye lê bi taybetî jî li ser serpêhatiya keçîkekê û kûçîkê wê rawestiyaye. Nivîserê pirtûkê Rose Lagerkrantz e û wênekêşê wê jî Ilon Wikland e ku herweha ew navê lehenga serpêhatiyê ye jî.

Çendî di hin cihan de di nav herdu zaravayan de hinek cudahiyan piçûk derkevin jî lê rûbarkirina herdu zaravayan nixê berhemê hê bilindtir dike. Di Wergera Kurmançiya jorî de peyva "bapîr" bala min kişand ku xuyaye bi şaşî ji bo "dapîr" yan jî "pîrikê" hatiye bikar anîn. Dibe ku ew li gor devoka herêmekê be jî lê hema çî bigir li herdeverî peyva "bapîr" ji bo "bavê bav" tê bikar anîn û nêr e, ne mê ye.

Rêwitiya Dûr û Dirêj

Wê: ILON WIKLAND
Nivîskar: ROSE LAGERKRANTZ
Rêwitiya Dûr û Dirêj
ROSE LAGERKRANTZ
APEC

Pirr mixab in ku di pirtûkê de li ser nivîserê wê tu agahdarî nayê dayîn.

Rose Lagerkrantz di sala 1947'an de li Stokholmê ji diyeke Macarî û bavekî Almanî hatiye dinê û li wir mezin bûye. Wê ji zimanên dê û bavê xwe bêhtir ji yê Swêdî hizkiriye û berhemên xwe pê dane. Piraniya berhemên wê li ser cuwan û zarûkan e.

Hinek ji berhemên wê ev in: Breven Frân Taggen (Nameyên Taggen), Breven Frân Frida (Nameyên Frida), Nâr Den Röda Fågeln Sjunger (Demaya Ew Çivîka Sor Dike Çîçekîk), Sång för Ensamt Fe (Strana ji bo Periya bi Tenê).

Raperîna Çanda Kurdî di Kovara Hawarê de

Nivîserê vê berhemê Husên Hebeş di sala 1982'yan de cara pêşî ji bo doktoreyê filozofiyê li Moskowayê ew bi zimanê Rûsî amade kiriye. Piştî 12 salan îsal (1996) jî ew bi Kurdî ji aliyê weşanxaneyê Hogir ve li Bonê hatiye weşandin û gihîştîye destên xwendevanên Kurdî.

Kitêb bi xwe çawa ku ji navê wê jî tê zanîn, lêkolînek e li ser gencîneya kovara Hawarê û tîdeyiyên wê beş bi beş li gor xwe şirove dike. Berhem ji sê beşên sereke, pêşgotin û paşgotinekê pêk hatiye û di paşya kitêbê de jî navên tê de hatine rêzkirin.

Di beşa pêşî de bi taybetî li ser Hawarê û bi gelemperî jî li ser rojnamegeriya Kurdî hatiye rawestandî û hinek agahdarî li ser rewşa Kurdan hatine dayîn. Beşa duyemîn jî li ser xebatên Hawarê yên sereke mîna çand, dîrok, ziman, dîn û civaka Kurdî radiweste û rewşa wan radiweste ber çavên Xwendevanan. Beşa sêyemîn jî li

Raperîna Çanda Kurdî di Kovara Hawarê de

HUSEN HEBES
RAPERINA ÇANDA KURDI
DI KOVARA HAWARE DE
BELEGGH HOGIR

ser rewşa edebiyata Kurdî ya Hawarê ye û ji bilî wê jî hinek agahên taybetî li ser himdarê wê Mîr Celadet Bedirxan tê de hene.

Berhem wek naverok agahdariyên rind û hêja di xwe de digire lê xweziya ne ji zimanê wê bûya ku bi rastî qet ne herek e û mirov gellekî diwestîne.

Husên Hebeş di sala 1948'an de li Helebê çêbûye û li wir mezin bûye. Wî di sala 1982'yan de li Moskowayê rojnamevanî qedandiye û di sala 1984'an de jî bi penaberî hatiye li Almaniyayê cih war bûye.

Çiroka Xelata Nobêl

Beriya îsal bi sed salî, li gor tembînameya zaneyarê siwêdî A. Nobêl a berî mirinê, ramana xelata Nobêl û merc û mebest û bingehên wê, ji dayikbûne.

Bi vê helkeftinê, gerek îsal (1996) hem li Siwêdê û hem jî li Norwêjê şahî û ahengine navnetewî bêne li darxistin.

Bêguman A. Nobêl, wek nivîskarekî siwêdî, di çarçewa cihana zanistî û çandî ya sedsala 19'an de û di warê parastin û bergiriyê nixênd payedar ên mirovane de, û di hişê dîroka aferandina navnetewî de, mirovekî hilbijartî ye.

Li Stokholmê di sala 1833 an de ji dayik dibe. Di neh saliya xwe de berbi Rûsyayê de hevrêtiya dayik û bavê xwe dike û bi awakî balkêş hîni zimanê rûsî dibe.

Piştî vê qonaxê berê xwe dide Ewropayê, li Almanyayê û li Firansayê û li Ingilistanê xwendina xwe berdewam dike. Di warên ziman û fizîk û kîmyayê de, her wisa di warê bijîşkiyê de jî zanîn û hişmendîya wî kûrtir û berfirehtir dibin.

A. Nobêl di zaroktiya xwe de ji xwendinê têr nedibû. Di ciwaniya xwe de dest bi nivîsandina helbestan kiriye û ji xwendina romanên klasîkî hez kiriye. Di nameyên Nobêl de, bandora wan berhemên wîjeyî yê ku bîrûbaweriyên giranbuha di hişê wî de damezirandine, û hestên mirovane yê nixêndar û bêmnak di giyanê wî de çandine, xweş tî xuyanîkirin.

Piştî ku Nobêl wek zanyarekî hat nasîkirin, xwestiye ku di vî warê zanistî de çend aferandin û dahênanan pêkbîne. Piştî çend lêkolînên zanistî karîbûye di dîroka sînaî de bi çêkirina (T. N. T) yê şoreşekî durust bike. Vê aferandinê bixwe re li ber çêkirina hemî alavên sefer û ragihandinê vekirîye, lêbelê Nobêlê aşîxwaz û mirovhez, aliyê dî yê aferandinêna xwe, ku ji bo mirina mirovan û ji bo çêkirina çekan û bi pêşvebirina teknîka qirkirin û wêranê hatiye bi karanîn, bi çavên serê xwe didît. Vê yekê renckêşan û derdên wî yê giyanî û psikolojî duqat dikirin û nexweşiyên lês ên ku ji ciwaniya xwe de ji wan digazinî û ji ber wan

derbasî nexweşxaneyan dibû, diwartir dibûn.

Nobêl, piştî vê qonaxê, dest bi alikariya hemî kesên ku ji bo aşîtiyê dixebitîn, dike. Zemîna aborî bo hevala jiyana xwe û aşîxwaza navnetewî (Sotnar) jî bo pêkanîna çend kongreyên navnetewî li Romayê û Bêrnê û Viyanayê, amade dike.

Wexta ku Nobêl hest kir ku êdî mirina wî nêzik dibe di sala 1889 an de dest bi nivîsandina tembînameya xwe ya pêşîn, kir û di sala 1893 an jî nû ve ew tembîname nivîsand hetanî ku di sala 1895 an de forma wê ya dawîn pêkanî û alîkarê xwe R. Solman dike berpirsê pêkanîna naveroka wê.

Di sala 1896 an de, di 10 ê Decembarê de A. Nobêl serê xwe datîne û samaneke aborî ya pir mezin (Di wê wextê de bi qasî 33, 2 milyonên Sêwêdî ye) li dû xwe dihêle. Di tembînameya xwe de Xestiye ku sûdwergirtina jî vê samanê li ser pênc xelatên ku wî bi xwe hilbijartibûn, bê belavkirin. Digel tevliheviya ku ji alî malbata Nobêl li ser naveroka tembînameyê û li dijrawestana wan jî û digel hemî guftûgoyên ku li ser tembînameyê hatibûn kirin jî, di dawîya dawî de biryara rêzgirtina daxwaz û arezûyên Nobêl bi serket û dezgehê bo parastina samana wî hat avakirin û R. Solman bixwe jî di sala 1900 î de wek birêvebîrê wê dezgehê hat hilbijartin. Di wesîyetnameya xwe de, A. Nobêl babetên xelatwergirtinê yê zanistî û wêjeyî destnîşan dike.

Di hilbijartina babetan de Nobêl babetên ku kêfa wî ji wan re dihat û bi wan mijûl dibû di wan dixebitî wek fizîk, kîmya, bijîşk, aşî û wêje, destnîşan kirine. Nobêl, li gor bîr û baweriyên xwe, li gorî prensîbên kubergirî û parastina wan dikir; merc û awayên pêşkêşkirina xelatan şirove dike. Li gor ku nivîsandinê, gerek wergirên xelatê mirovîne idîal û hilbijartî bin; jî bo xweşkirin û xweşkirina jiyana mirovatiyê xebatkarên bêhempa bin. Gerek li ser nasname û hemwelatiya wan kesan jî ti carî dudilî û rawestan çênebe.

Di vî warî de, Nobêl bi xwe xwestiye ku zaniyarên peymangeha Karolîskayê ya Stokholmê xawen mafê dayîna xelata bijîşkê bin û Akedemiya Swêdê ya Zanari xawen mafê dayîna xelatên fizîk û kîmyayê be. Û Akedemiya Swêdê jî wergirê xelata wêjeyî destnîşan bike; her wisa ya aşîtiyê jî ji alî Parlamena Norwecê ve bête pêşkêş kirin.

Tiştên ku li tembiya Nobêl hatine zêdekirin ew in ku roja mirina Nobêl (10'ê Decembar) wek roja pêşkêşkirinê xelatê bi çêkirin û guhertineke balkêş di warê babetên xelatê de, di sala 1968'an de ji alî Banka Navendî ya Swêdî hatiye çêkirin ku bankê bi xwe xelateke ditir bi navê Xelata Aborî damezirandiye û mafê wê xelatê girtiye ser xwe.

Alfred Nobel

Xelata Nobêl

Gava helbestvana Polonî Vislawa Szymborska nûçeya perûkirina bi xelata Nobêl ya edebiyatê girt mîna her wêjevanî bêguman ew jî pirr dilxweş û şad bûye, lê bi vê re dibe ku di dilê wê de weha jî sêwiribe: "Çavên felekê birrijin gelo çima ev xelat 15-20 sal berê, hê ku ez li ser heng û benga xwe bûm nehat". Ew bi bihîstina nûçeya xelatê re li hev şaş bûye, hefrî maye û tirsîyaye jî ku dê xelat bibe sedemê xerakirina huzûr û jîdestderxistina azadiya jiyana wê. Dibe ku matbûna wê ji ber derengmayina berê vê xelata giranbiha be jî, çiku di civaka Polonî de ku pirraniya temenê jinan 75 sal in, 73 sal emrekî mezin e ku êdî piyekî mirov diçe hafa gorê û yek dimîne.

Ji xwe dema min ew di nav koma medyageran de dît ku destê wê li ber eniya wê bû û nema karîbû bersiva wan bida, min bê hemdê xwe got: "Xwedê goşt dide mirovê bê diran". Lewra ger ku ew xelat di ciwaniya wê de, hê ku li ser kemîna xwe bû bigihîştayê dê jiyanê xweş pê derbas bikirina û bêguman wê karîbûna berhemên hê çêtir jî bidana.

Di bersiva telefona rojnamevanê Dagens Nyheterê de ew weha dibêje: "ez li ber mirinê me, ez bi zor bi çaplûka hatim ser telefonê, êdî lingê min nema bi min re tî, min îro 50 hevpeyvîn dane".

—Kengê hûn li ser wergirtina xelatê agahdar bûn?

—Îro seet li dora 12'yan, ya rastî ne ez li bendê bûm û ne jî jê re amade bûm.

—Reaksiyona we ya pêşî çibû?

—Hissên tîkel, dilşadiyek pirr, şaşmayîn û herweha tîrs û bêhteke mezin. Bêguman xelata Nobêlê berpirsiyariyêke giran bi xwe re tîne, ew erkeke mezin milê mirov ku mirov eşkere dibe û dibe malê giştî, ev yek jî ji min re zahf zehmet e.

Vislawa Szymborska kî ye?

Helbestvana perûkirî Vislawa Szymborska 73 salî ye û li Polonyayê li bajarê Karakow rûdinê. Heya niha 16 berhemên wê yê helbestan hatine weşandin û li welatê xwe pirr tê hezkirin. Ji wan berhemên wê bi tenê du cild: "Qet ne du caran" di sala 1982'yan de û "Utopia" di sala 1989'an de bo Swêdî hatine wergerandin û çap bûne.

Li gor nivîserê Polonî Ryszard Kapuscinski "Ew cergûbza terwende, ew dilsoza mirovhez, gerdûnî, rengsayî, sade, nefspîçûk û rexnegira bi tinazên milahîmî hatiye perû kirin. Ev tiştên han giş helbesta Vislawa Szymborska dikin bi jareya baştir û herweha bi awayekî hêsayî amade ji bo gellekan. Ji xwe di vê dema me ya bi xeter de bêguman edebiyateke wusa pêwîst e".

Ji 1901'ê û vir ve 84 mêr û 9 jin bi xelata Nobêlê ya edebiyatê hatine perû kirin. Xelatwergirên jin ev in:

Selma Lagerlöf (1909, Swêdî)

Grazia Deledda (1926, Îtalî)

Sigrid Undset (1928, Norweji)

Pearl Buck (1938, Amerîkayî)

Gabriela Mistral (1945, Şîleyî)

Nelly Sachs (1966, Swêdî) digel Shmuel

Y agnon

Nadine Gordimer (1991, ji Afrîka Başûr)

Toni Morrison (1993, Amerîkayî)

Vislawa Szymborska (1996, Polonî)

Ev çend rêzên jêrîn hinek ji helbeste xelatwergira 1996'an Vislawa Szymborskaya ku di 2'yê Hezîrana sala 1923'yan de hatiye dinê, ne:

Canbaz

Ji xelekên hêlekanê (trapetsê) ta ta xilpoqên hêlekanê (trapetsê) di vê [bêhisiya zû

bêdengiya piştî daholê de, çeprast çeprast di nav wî bayê şaşbûyî de, ji ji giraniya laş bi leztir, na ne niha niha jî negihîşt ku bikeve.

Tenha ji tenhatiyê jî kêmtir, kêmtir, çiku ew seqet e, ji kêmbaskî kêmasiya perr û baskan diêşe, kêmasî [yeke wer zor, kêmasiyeke ku wî bêgav dike ku şermî [kar

û bêperwaz bifire, erê iclaf tazî û şiyar.

Vislawa Szymborska

Deftera hizran

ADONÛS

Wexta ku li ser xwe dipeyive dibêje:
Ez şerê dîltiyê dikim.
Lê ew bixwe dilê ramanên xwe diji.

♥ ♥ ♥

Ji bo ku tu ji xwe berbi xwe de biçî
Gerek tu di rêça yê dîtir e derbas bibî.

♥ ♥ ♥

Eger azadî di cîhana nûjen de bibûya la
[şek,
Dê ev laş teqneke birinên bi hevûdû ve
[dirûti bûya
û mîna termekî dê bi sergerdanî li ser
ava çemekî ji xweînê
serav bûbaya.

♥ ♥ ♥

Daku tu binivîsînî gerek tu bixwînî.
Lewra qedexekirina pirtûkê ne tenê
qedexekirina xwendinê ye lê ya nivîsan-
dinê ye jî.
Qedexekirina pirtûkê wek qedexekirina
nên e:
Birçîkirine.

♥ ♥ ♥

Nivîsandina bêxwendin nexweşî ye
û di çanda me de dest bi berfirehkirinê
kiriye.
Nivîskarên li jêra xwendinê hene- Tişt
ku dixwînin ténagihêjin,
û nivîskarên li jora xwendinê hene- pê-
diviya hişyarî û zanîne hest nakin.
Dimenên herî kirêt ên vê nexweşiyê jî
[di ferman û
birûbaweriyên van herdû celebên de
[dixuyin.

Li gorî rewîştê me ya taybetî çîroka Ha-
bîl û Qabil wisa tê gotin:
Di destpêkê de, hişyarî ne ji bo mirov
bû lê ji bo qijalkê bû,
û di destpêkê de nivîsandin nebû lê
kuştin hebû.

♥ ♥ ♥

Li gorî ku rewîştê me ya siyasî dibêje:
Ne mirov dewletê çê dike lê dewlet mi-
rov çê dike.
Û her li gorî wê gerdîşeyê:
Mirov ne bi viyana xwe tawanbar e,
rengê ji ber vê yekê ye ku revyayî jî da-
yik dibe û diji û dimire,
kêm zêde, bi vî awayî yan bi wî awayî,
zindanbûyî ye.

♥ ♥ ♥

Li gorî ku çanda me dibêje:
(WELAT) ne bingeha yekem a jiyana me
ya hevbeş e.
Lê (Partî) û (Alîgirî) û (nasnameya siya
[sî) ye.
Her li gorî vê çandê:
Ziman realîteyê dernabire, lê ew bixwe
[realîte ye.

♥ ♥ ♥

Hin civatên(nûjen) hene ku ti tişt tê de
bi pêş de naçe
ji bilî (kevnaretiyê).

♥ ♥ ♥

Ziman da ku her gav xwe li ba bike wek
[evînê ye.

♥ ♥ ♥

Nivîsandin maka ji dayikbûna guherî-
nê ye.

♥ ♥ ♥

Bêyî projeyê ramanî ya nûjen proje-
yê siyasî ya nûjen nayê damezirandin.
Ev herdû proje jî ti carî nayên pêkanîn
eger ne di çarçewa çandekê de be;
çandek e
ku bikaribe wisa bibêje:
Mirov ne xweristeke bê guhertine,
lêbelê bûnewerekî xwerist guhertokî
[ye,
û di xweristê de têt guhertinê.

♥ ♥ ♥

1
A ku nimêja daran dike bager e.

2
Ku ne bi hêsrên esman be
zemîn xwe naşo,
Ev jî ne hezkirin e.

3
Da ku tu hilperikî çiyayên bêjeyan
Yan jî da ku tu di deryayên peyvan de
bin av bibî
Helbestan bixwîn.

4
Bîranîn ku silav be jî
agir e.

5
Eger angoyek(maneyek) ji demê re he
[be
dê di ewran de peyda bibe.

6
Hetav ji bilî ronahiyê
ti karî nake.

7
Ma gelo, ji zarotiya min ve, ti karekî

dîtir tunebû
ji bilî ku ez bi dû ewran de bibezim?

8
Ku ne di hebûna baranê de be
Dar nizane bigirî.

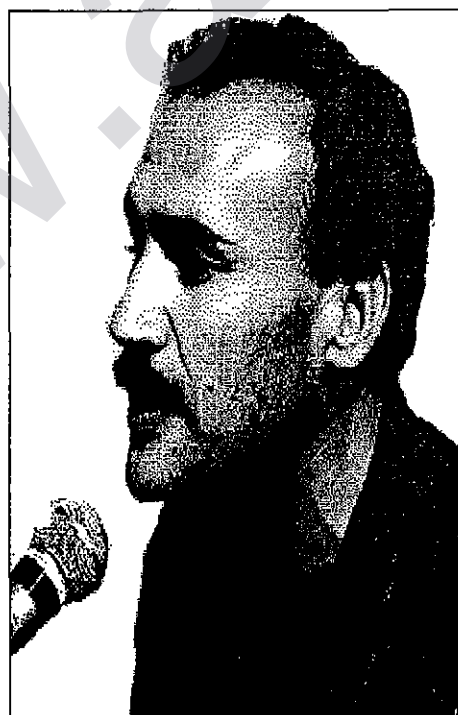
9
Di evînê de
şev zo ye..

Xirecirên xewne şeva

TENGEZARÊ MARÎNÎ

Kevîka kevinepêlava gunehbar,
Mîna we, şiyên mitalan lèvexumeha,
xwe hinart, daweşand.
Şev li min mukur hat,
Bêdav, av û gav,
Bêxetîr, bêbihar,
Şevîn bêser û şop hişt
Kenê ji qama çiyê, şîlo nebû
Hêlinek miştî Tembûr
Tûşî çiravên serşehkirî bû.
Li ber (Xilmaşiyên elendê)
lehiyek ji kurtepiştê, di dilê dilovanan
[de
P...e...n...g...i...z...î!

Teka teka..
Firyad xwe ji te didin berdan
Kul li ser kulê konê xwe vedigire
pencên (Dugirê) ténim bîra xwe.
Çawa mêvanê pazdeh rojî yê
Tirbesipiyê ferfitand.. Weledoo!
Bî serê xwe, hêviya taristanekê bû.
Belê Tirbesipiya li ber çav,
Çêrandina te jî bi şermezarî li bêjingê
dikeve.
Hêdî hêdî..

Tinazên Şêxoyê Nado û zurneya Leto
firdikê mêst li dewsa xwe dihiştin.
Kolanan çançînkê ji awazê xwe vala
[kirin.
Spêdê lîlandina xwe tiraş dikir.

Şemlo ez çî din bêjim?
Bayekî bînîvişk,
Hevîrtirşê serberdanê, li qonaxên
horiya sûndên xwe dax da.
Morîkeke şîn im.
Dergûşa dudiliyê me, bêdezegeh im
Ji eşqê e şev im
Li ber kemendên bêrîkirinê eşq im
Cana min eşq im
Di paşla Giristanê de,
qirkirina awazên qereçiya me, lawaz
[im

Ji bedena rewrewkê,
Heyberê bênasname.. Hildibim
Li xewnên (Hespê Sipî) xir dimînim
(Royar) o
Qiraxên...
(Sîrûdên Rono) vehisinstanek e,
seqakirî ye Ehmed o
Bi hisretî sergorna me, bi hemî
mîrneşîna Tirbesipiyê nadim
Neşîna li ber Ehmedê mala Mûsê,
şikestinên min in.
Orfîyos Paganîni bêminet dike.
(Adagio) li ber şretên mirinê dinimehe
Tevna pîrepîndê sedema bêxefatan
[didoşe.

Hevîrtirşê çî kakilî ye, rebeno!
Temenê me diqurmîçe yerêbûn.

(Ji êş û ji bajêr ténim ténim) simên:

Xêlê dilberan şîn veda.
Dengê Bilûrêdispêrim, bêhînfîşka
Donkîşot im.
Rêvingiyê cinoyî me, li ser zarê Kafka
[simaq im
Min li vê bazarê bi tenê nehêle
Dilekî nehorêfermîska tîrêşqê me
[dîlber
Xurt im mîna kurmekî di bexçikên
[bêriyan de
ferhad im ev ro dilê şevê me
O... O...Hez dinal im wek bilbilê zar
Ey bêriyê! Tu bi fixanan hetîye
[xemilandin
Ez pîr im, li ber eşqê bêhêz im.

Ên serşehkirî bû.
Li ber (Xilmaşiyên elendê)
lehiyek ji kurtepiştê, di dilê
[dilovanan de

Hannover
10/ 07/ 1996

Xeter di razana nav livînan de ye

MARK TWAIN

Bilêtbirrê şibakeya bilêtan got:

—Tu sigortaya geştê jî dixwazî?

—Na Spas, piştî ku ez bi qandî niqîna çavan li ser fikirim, min bersiv da. Na, ez ne bawer im. Ez ê îro hemî bi trêne bigerim, bes sibê ez nagerim. Ka ji bo sibê yekê [sigortayekê] bide min.

Mêrik ecêbmayî ma û got:

—Lê ev sigorta ya tifaqê ye, ger ku hûn bi trêne herin...

—Ger ez bi trêne herim pêwîstiya min pê nîne, lê ku ez li mal di nav livîna xwe de bimînim ez hingê ditirsim.

Bi rastî ez li ser vî babetî xebitîme û min rind hesab kiriye. Par ez bêkêmasî sê-hezar kilometre bi trêne geriyam, pêrar ez zêdeyî çilhezar kilometreyî bi keştî û trêne geriyam û betirpêrar jî dîsa ez nêzî panzdehezar kilometreyî bi trêne çûm. Ger ez çend gerrên vir û wir ên nêzik jî rêxim hesabê ez dikarim bibêjim ku di van hersê salên çûyî de ez nothezar kilometre geriyame û tu tifaq jî neqewimîne.

Demeke dirêj hersibe min ji xwe re digot: "Vê carê jî ez filitîm û şensê min ê pê re gihîştinê zahfîr bû. Ez ê hişê xwe bidim serê xwe û sigorta xwe ya gerrê çêbikim. Wek "amîna" piştî du'ayan min şikrîma xwe anî ku bê şikestina lûleyeke hestiyê xwe û bê jiciderketina wê vî evare jî ez gihîştim nav ciya. Piştî ez ji van xem û kederên rojane tev westiyam û min tîra mehekê polîçeyên sigorta yê rêwingiyê ji xwe re kirin. Min ji xwe re got: "Ma xwe ne mirov sî çitîkên (piyangoyên) vale bi hev re nakire".

Lê min şaş hesab kir; tucarî yekî ku qezencek jê kiribe derneket. Herroj min li ser qezayên trêne dixwend, rûpelên rojnameyan bi tifaqên wan [trênan] tije bûn, lê ji ber sedemêkî rengsir (esraren-giz) tucarî ew qeza nehate serê min. Dawî ez lê hay bûm ku min gellek dirav xistine beşa sigortayê lê min qet tiştekî jê bi paş ve negirtiye. Hay û gumanên min ketin dorê û min dest pê kir ez li pey yekî ku di vî çitîkê de qezencekê kiribe geriyam. Ez rastî gellek kesên ku diravan xistibûnê hatim lê min yekî ku tifaqek hati-

be serê wî yan jî qirûşek jê karkiribe nedît. Piştî vî yekê min dev ji kirîna polîçeyên sigortayê berda û dest bi hesabên kir. Encameke kesnedî derkete holê; xeter ne di gerrê de bû lê di sekna li malê de bû.

Ez li agahdariyên statîstîkî qenc geriyam û bi awayekî şaşmayî min dît ku digel ewqas şemate û sernivîsên rojnameyan ên li ser tifaq û teşqeyên trênan bi rastî miriyên wan felaketan ji sêsed kesî hindiktir bûn. Xeta Eriye [xetêke trêne ye li Amerîka] ku ji nav wan ya herî kuşek bû, çil û şeş yan jî bist û şeş kes kuştibûn. Qenc nayê bîra min lê ez dizanim ku hejmara kuştiyên wê ducarî yê din bûn. Bes zû hate zanîn ku xeta Eriyeyê ya herî dirêj bû û di welatê de xeta herî rêwingîbir bû, ji ber vî yekê jî hejmara kuştiyên wê zêde ecêb nînbû. Dawiya lêkolînê ramî da ku xeta Eriyeyê rojê heşt caran di navbera heryek ji New York û Roçesterê (Rochester) de ku li ser hev 16 car û birin û anîna 6000 rêwiya dike, diçe û tê. Ev di şeş mehan de dibe nêzî milyonekê, bi qandî xelkê New Yorkê. Yanî di xeta Eriyeyê de di şeş mehan de ji milyonek rêwiyan wê ji sêzde heyanî bîst û sê kesan tene kuştin, lê di eynî demê de sêzdehezar ji xelkê New Yorkê di nav cihên xwe de dimirin. Bi vî serencamê re bayekî cimîdî li mazmazka piştî min xist û mûyê serê min çik repp bûn. "Ev pîrri bihê e" min ji xwe re got, "xeter ne di gerrê bi trêne de ye lê belkî di xwesipartina nav van cihên mirovkuj de ye. Ez tucarî di nav livînan de hew radizem".

Ji dirêjîya xeta Eriyeyê min ji nivî pîrri hindiktir hesab kiriye, çimkî baş diyar e ku tevahiya xetê yanzde-donzdehezar rêwiya dibe û tîne. Gellek xetên kintir ên ji Bostonê radibin hene ku bi rihetî nivewqasî dibin û tînin. Pîrri xetên rêwîzahf hene ku li temamê Dewletên Yekbûyî belav bûne û rojê birina 2500 rêwingiyê di zikê hev de di her eyaletê de ji wan re ne zahf e. Di welatê me de 846 riyên hesin hene û 846 car 2500 dike 2 150 000. Riyên hesin yê Amerîka rojê du milyon mirov, salê şeşsed û pênc milyon ji bilî yekşeman dibin û tînin û ev

bêşik û eseyî ye. Lê ew vî materyalê xam ji ku tînin ew dervayî zanîna min a matematikê ye, çiku ez çend caran li hejmara nifûsa welêt geriyam bes min lê nihêrt ku ewqas kes di Dewletên Yekbûyî de tînin. Dibe ku eynî mirov car bi car tene bikaranîn.

Xelkê San Fransisko (Francisco) heştîyeka yê New Yorkê ne. Di bajarê kevn de heftiyê 60 bûyerê mirinê çêdibin û ku bext lê bîne di yê dawî de jî 500 kes dimirin. Ev salê dibe 3120 bûyerên mirinê li San Fransisko û heşt car li New Yorkê ku dibe 25-26000. Rewşa laşxayê li herdu cihan eynî ye, ji ber vî yekê ye ku mirov nikare eynî pîvanê ji bo temamê welat bikar bîne û li wê gorê bêje salê serê milyonê 25000 kes ku dike çardeyeka temamê nifûsa me [Amerîka], dimirin.

Yanî salê milyonê ji me dimirin; ji vî milyonê deh-donzdehezar bi kêr, bi çek, bi xeniqandinê, bi daleqandinê, bi jehrê, yan jî bi awayekî ji yê zorê yê sernas (popûler), mîna bi teqandina lambeyên don (gazê), şewatên binkirasên kevn ên gerrîswan î naylon, yan di kanên (made-nên) rejîyê de, tene kuştin. Tevî wanên ku ji ser xanî dikevin, yan ji eywanên dêr û dibistanan terayî erdê dibin, yan jî bi derman û awayekî din xwe dikujin. Di xeta Eriye de ji 23 haya 46 kesan tene

kuştin, û di heryek ji 845 xetên din de sê-yeka wan kuştin çêdibe. Yê din ji vî milyonê ku hejmareke bihêr, mîna neh-sed û heştêhezar û şeşsed û sih û yek cendekî dikin, di livînan xwe de bi mirineke normal dimirin.

Hûn min bibexşînin ku ez xwe nadim ber xetera van livînan, xetên trêne ji bo min bes û zahf in jî. Şîreta min li herkesî ew e ku zêdeyî pêwîstiyê di mala xwe de nesekinin û ger hûn bêgav bûn û çendeyekî li mal rawestiyên jî hingê demetek kaxizên sigortayê bikirin û bi şev şiyar bimînin. Ji xwe mirov nikare timî baş haydar be. (Niha mirov tê digihîje bê çima min bersiva bilêtbirrî wusa da heya ku bû sedemê destpêka vî meseleyê).

Dersa ku mirov ji vî perçeyê piçûk derîne ew e ku mirovên bêfêr pîrri gilî û gazinan ji îdareya xeta trêne a Dewletên Yekbûyî dikin. Gava em li çardehezar trênan cuda dinêrin ku barkiriyê ji can in, bi mirinê dorpêçayî ne û salewext bi şev û bi roj di nav welêt de diçin û tene; ne ecêb e ku di salê de sêsed mirovî dikujin lê ya balkêş ew e ku sêsed carî sêsed kesî nakujin.

Yê ku ji Swêdî wergerandiye:

EMÎN NAROZÎ

RINDÊ ÇAÇAN

Bedena kerr

Bêrikirineke xav û bédeng
bîranînên min bi bajarekî windayî
rengîn dike.
Kolaneyên tazî
tenê bi girî
qêrîna bedena min ya kerr
êxsîr dike.

Xemla pehîzê

Tilîyên rengîn
gunehkariya salan civandin
kavilên wê kom kirin
û hîn jî tu xewn î.
Qêrînek bi rê ket
rê dûr bû
bar bêhincîkiyayî bû
û bendewarî diyarî bû
ji keçekê re ku pehîz xemila wê bû.

Kewname -I-

EHMED HUSEYNI

Li ber dergehê vî çiyayê xewn ve çiryayî, tu hespên westyayî yên dîrokê hîmî verêşanê dikî. Tu bi nikulên xwe yên kevnare û birîndar; rêzên darbestan şanî bagerê dikî. Di himbêza xelmaşbûna te de, nav tîn ji bîr kirin, soz û peyman, bejna stiranê; kulîkên ku xwe ji te re dixemilînin, tîn kuştin.

Erê Kew o!

Tu li ber lîngan diçî. Şarên te, hêlînen te, pencere û qebqeba te, deştên te, peyv û pirtûk û xewn û helbest û sirûdên te; di xwîna nûriyayî de digevizin.

Dilê te; dilê ku ji ber êrîşan û qirkirinan, xwe bi harmoniya jena xwe paye dikir, dilê ku di sînga çiyê de xetîreya rastiye gur dikir û xewna sêwîmayî, ji seqema dîrokê diparast û li ber tîna tembiyên nivco yên şehîdan dilorand, dilê te êdî çawan dê bibije poşmaniyê?

Erê Kew o!

Tu bi êlan û olan, tu bi serok û serleşker û virokan, tu bi kînê û şînê, bi reşgîrêdanê, bi bendên nemanê, bi asoyên giryanê, bi ferhenga talanê, bi goristanan, bi diz û bazirganên, bi binemal û bi galgal û bi fort û siloganên kal, hatiyê dorpeçkirin.

Sînorên firîna te di axaftinê de beravê-tî dibin.

Sînorên qêrîna te di mirîna pêşîn de diderzin û derya çavê te; derya xemgîniya sermedî, bi ser kenarên nîfirê de dirije.

Ne xem e?! Hemî daxwazên te ji roja roj de serberdayî ne; di tengerên taristan û şewatê de, diqurmişin. Hestiyên te, qaf û gavên tirsnaq di nav mayinan de diçurisin, goştê te û zinarên tarî çîrokan ji ber dikin, zîfistana te di koçbariyê de dihêwire. Dîwarên te dibawîşkin û girêza te ya teze dihingive tovên pêşeroja reş.

Pîrsên te pîrsine kirêt in, û li hawirdora te berazên sergerdan laşê te dinejinînin.

Ro wînda dibe, û baskên te di xirecira dijminatîyê de geh dişikîn û geh bi dû termê xewnê de dikîşîn.

Erê Kew o! De mezin bib, de hîn bib, de [dîn bib!

De rengê çavê xwe diyarî vê tinaziya [bêreng bik!

Li hemî peyvên û li hemî heyvanên dîroka xwe bizîvir û serê xwe berbi kavi-

lan de bilind bik, da ku di wê gumanê de hemî guman bilerizin û hişê kevîran bi mîrxasî di ser dev re biçê, da ku lîlandin zuha bibim, û şehîd poşman bibin, û bawerî talan bibin û welatperwerî lal bibin û çiya hew qal bibin.

Tu di navbera xwe û dijminan de radest dibî, milên te li ser zozanan digiryan û lingên te di bêbextiya demê de ditevizîn, û piştî te di palpiştî gernamê de zixtên nasnameyê werdigirtin.

Li vir eniya berxwedanê sor e kew o!

Li wir çavkaniya berxwedanê reş e kew o!

Li vir serokê gulvedanê kor e Kew o!

Li wir qehremanê xwepêşandanê nexweş e Kew o!

Demek tu jî di navbera Kakan û Maman û Apan de, di navbera welatekî deh al û sed mal, di navbera rêbazan û dilxwazan û canbazan û rimbaz û derewbazan de segêj bûyî?!

Erê Kew o! Ma te çi dîtiye?

Giregir û rûsîpiyên te, di şingîna simbel badanê de, masiyên mirî, li ser sêla agirekî vemirî, dipêtin. Rik û qayîşkêşan e, serwerên karwanên ji rewrewka tîşên laşê te, îro, li ser devê rêça hetava bêfîn, rolan li hevûdû-dabeş dikin û darbista te li ber destê genîbûna qedere, wisa, bînavnîşan û bêyad û sersom dihêlin.

Erê Kew o!

Baskên te esmanekî şîntir û berfirehtir dixwazin.

çavên te asoyekî ciwantiyê û dilovantiyê dixwazin.

Seqema giyanê te, agirekî pîroz û bêdengiya hêlîna te pişgîrekî dilsoz, dixwaze .

Pirtûka te ya xemgîn û mişt girî, dîlokeke narîn dixwaze:

Tu hemî bager û bahozan ji nişkê ve himbêz dikî.

Tu bajarên dorpeçkirî di bi pênuşa dilê xwe rêz dikî.

Tu xweliya serê xwe bi ser jinbî û sêwîyan de direşî

[nî..

Tu sibehên xwe ji nav lepên şevê digel terman de di

[kişînî..
Tu saz û sirûdên zuha di perdeyên tembûra xemgîn de [dişikînî..
Tu xwedanên xwe bi ser lerza demsalan de diweşî [nî..
û tu xwîna xwe berbi rêçên sefera bê kutayî de dime [şînî..

Erê Kew o!

Çiyayên te, heyva te, peyv te ya bêkêr, bihîv û bîranîn û derbend û pêlavên şevê, xwe dadane pêxêra revê. Li ser piştî qantirên westyayî duryanan hildibijêrin, sînoran û bargehan di hişê mirinê de dihejmêrin.

Dimirîm Kew o!

Bi ala qebqeba te tîm rapêçan.

Ku çîrên çavên te vedimirin tiliyên xwe dikeritînim.

Ku niçîrvanên te xwe di qermîçekên şevê de vedîşêrin, berzûrî rondikên dayika xwe dibim.

Ku tîrsa te berbi kenarên goristanan ve diherike, hildiperikim barana destê sibehê û li ser xaçê bîranîyan li esmanekî mit û mat temaşe dikim.

Erê Kew o!

Tu di zîndana giyanê min de kevnare dibî û serê min li ser balgeha qebqeba te ya bêaso, ditevize, dişikê, û tenhatiya rengê te, tenhatiya çiyayê û seqema bêxwedîmayî berbi penceriyên asêbûyî yên xewnê de, dikulkulîn.

Têkçûn e, li ser çermê vê berbangê bi tîpine tîkçûyî hatiye nivîsandin.

Karwan e, ji mirinê dest bi mirinê dike û di tenhatiya serdeman de li rêçên windabûna xwe digere.

Term in, bi alên sor û zer û kesk, bi serpêhatiyên xweliyê û bi ferhengên xap û derewan, rapêçayîne.

Şeva kor di gumana firîna te de bêxetîre ye kew o!

Şûn û biskên hawirdor, perdaxa jehrê li ber te ye

[kew o!

Wek kewê caran Kew o!

Wek xwîna erzan Kew o!

Wek nanê jaran Kew o!

Wek mirîna daran Kew o!

Wek serê kurdan Kew o!

Wek gumana zîman kew o!

Wek... Erê Kew o! Erê Kew o!

Di neqeba min û te, ava girikî, barana westanê, tavsorka hêviyên mişextbûyî, gurzên kelegirî yên xatîrxwestina şehîd û xoşewîstan û belgeyên veçiryayî yên dijminatîya serê sedsalan.

Min xwe dispart rûbarên zuha yên bêdengiya şevistanên te, min serê te li ser çoga lêwlebûnê datanî û min hemî sînorên talanê radikirin ser tapanan da ku pêşwaziya xewna te bikin. Tu di nav destên min de dixulxulî, ferhenga lorandinê bi ser xemgîniya çavên te de dirîjiya, pirtepirta firîna gerdena te dagîr dikir û bilûra taristanê bi ser te de digemîya:

Dê li kuçe û kolanan darbista min bigerînin

Dê niçîrvanên naçar bîranînen kuştinê biçîrî

[nin

Dê pêlên şîniya rûyê te bi serhişkiya peravan

[rawestînin

Dê li ber sîbera Akill çav reş biafirînin

Dê sitêrkên ken û tovên jîyanê li ser lîvên te

[biçînin

Dê govend ûstiran gêj bibin wexta ku pey

[manê ji te re bişînin

Dê pêxwas ûkeleşên te, noker ûnexweşên

[te, bê nav bimînin.

Dê (dijminê serê xwe ye) ji kewîstana şîniya

[ciwan hilînin

Berdewam dike!

Waya hewt birayûn

ARÊKERDOX: SEYIDXAN KURIJ

Cayk benû, cayk nibenû, yew dewi di yew ciniek û kênay xwi bena. Nûmê kêna Serfiraz a. Rojêk Serfiraz şina miun umbazûn xwi. Yi kiştê bununi di nişênî rue û neqîş virazênî. Kênûn ra yew tîz verdena xwi, la çew nizûn kûm tîz verdawa xwi. yew vûna: sarê biray mi ser mi nikerda, a bîn vûna: sarê biray mi ser mi nikerda. Biray Serfiraz çinî, ayay ra ya zi vûna: sarê guêlik ma yê çar ser, mi nikerda.

Serfiraz şina kiye may xwi ra persena vûna: dayê çira biray mi çinî? Yew çî benû herkes sarê biray xwi ser sund wunen, la ez nieşkena sarê biray xwi ser sund biwinî.

Daykê ya yî vûna. Biray tu êstî. Biray tu hunî sêr yew koya, yew mixara dê. May Serfiraz una ya yî ri yew her herrin virazena û ti ra vûna: Ti îni hêr niş; wi tu benû birayûn tu het. Lakîn ti gereka qet mevacî çoš. Eger tu va çoš, wi ben herr.

Serfiraz nişena herê xwi şina. Ya xêlik waxt şina, erdi di yew mura vîna. Ya sînigi mura vîna wazena herî ra biyeru war û mura bigîru. Inî sened vatê may xwi xwi vîra kena; vûna çoš, çoš. Her ca di îta ben herr, ya uca di munena. Serfiraz mecbûr hêna têpiya gêrena a yena kîye.

Daykê ya yî vûna: kênay mi, mi tu ra nêva mevac çoš. May ya yî una hêna ci ri yew koya, vêr yew buni di vindenu. Serfiraz şina zerrê bûn. Ya vîna ki zerrê bûnî di hot heb cil hê rakerdê. ya una kîye çîna we, her ca kena pak. Birayûn xwi ri nun pocena. Xunçê wêr kena raşt, kulsîyûn dûmarê xunçî nûna rue.

Ben şund, biray ya yî sêd ra yêni. Sînigi yî kîye o qide pak vînenî, şaş mûnenî. Yewbînûn ra persenê; la çew nieşkenû bersiv bidu. Yi kuênî mîun cilûn; Serfiraz ûna kincûn yî ni derzena, pîne kena û bena vêr berzîn yî ni di nûna ruc.

Yew, di roj îna veyênî. Biray binatî xwi di qisê kênî; yî biray qij ra vûnî: ti êr ma di miye sêd, ti kîye di rueniş û bipawî; dê inî çu.

Birawu qij kîye di xwi nimnenu. yew demê cuwapê xenda vînenû ki yewkêna amê, ê zerrê dîariye, her ca ker pak. Wi ca di êrziyenû qûel kênêk tepişenû; vûnû: ti kûma, ti cinda, pêriya, ti îta çî gêrena.

Serfiraz vûna: ez niye cindaniye zi pêriya, ez waya şima ya.

Wi vûnû: ti waya ma ya se, ti qê xwi nimnena. Ti waya ma ya sare û çim ma

ya. Ma eşkênî îta piya bimûni.

Serfiraz o ca di birayûn xwi het mûnena. Yi her rûej şinî sêd, ya zi yini ri nûn pocena. Biray ya yî ti ra vûnî: wa adir huna meşueru, wahar adir vêci.

Serfiraz û yew pising têna kîye di mûnenî. Rojêk Serfiraz şina lewê bun, murun kena pa. Pising xwusizê kena, ya yew dûna pising ri. Pising hêrs bena şina mîza xwi verdena adir a, adir kena huna. Pising adie kena huna û yew mura kena mîun adir. Mura mîun adiri di bêriqena Serfiraz vûna dê adir ho vêşenu. Ya sêr bûn ra yena war, şina zerre; wazena ki çî wêr poju, uniyena ki adir şu huna.

Serfiraz wurzena we gêrena adir. Ya şina, şina sêr yew koya raşt yew bûn yena. Inî bûnî di yew pîra merdim wer û hot kênê ya yî cuyênî. Serfiraz şina zerrê bûn. Kênê senî çim gunênî Serfiraz êciyeb mûnenî; yî vûnî: ti kam a, ti çî ya, çî kêsi ya, ti îta çî geyrena?

Ya vûna: Ez gêrena adir, mi ra adir lazimu.

Yî vûnî: May ma merdim wer a, eger amê to wena. may ma pîskênûn adir ûmarena. ma inkê adir bidim tu, ya zûna.

Waya qij vûna: taway nibenû. Ma sêr her pîskênî ra yew bine tira kên, ya ferq nikena.

Yî sêr pîskênê adir ra pê meqesa binê birnenê, adir û yew çeng hebikûn dîni Serfiraz, Serfiraz kuêna riye şina. Ti nivûn piês ya yî dirato, ya riyera şina hebik piês ra rişênî erd. Şund diyen, pîra merdimwer yena kêye. Pîr kênûn xwi ra vûna: yew biê mehemediyûn, yew biê merdimûn ha yena.

Kênê ya yî vûnî: dayê ti xelet a, insûn îta çî gêrenî.

Pîr şina teber dumarê buni di gêrena; ya îta hebikûn vîna. Pîr rieçê hebikûn gena şina. ya şina, şina rieç resnena bûn Serfiraz. Serfiraz ber qefilnawo, pîr nieşkena şuer zerre. ya qêrena, vûna: Kênay mi, mi ra ber akir, ez biêri zerre. Serfiraz ber a nikena.

Pîr vûna: Ti ber a nikena, engîsta xwi vej, ez engîsta zu sipena. Serfiraz engîsta xwi qula ber ra vejena; pîr engîsta ya yî sipena û şina. Pîr mûsena îna tim û tim

yena engîsta Serfiraz sipena û şina. Demêk cuwapê Serfiraz xêliyek bena feqir. Biray ya yî meraq kênî, ti ra vûnî: wayê ti qê îna rûejib rûej têpiya şina. Serfiraz mesela birayûn xwi ra nivûna. Biray yêni pîyeser, binatê xwi di muşewire virazênî. Yi biray qij vûnî: siba ti îta bipawi, dê inî çu.

Roja bîn birawo qij pê bûnî di xwi nimnenu. Tij bena berz, siba benû weş, wi henda vînenû ki yew pîr amê vêr ber, vanda Serfiraz da, Serfiraz engîsta xwi qula ber ra vet teber; pîr engîsta ya yî sipit û şî. Biraw qij ca di dînu pîri ri pîr kişenu. Şund diyên êy birayê binî zî sêd ra yêni. Yi waya xwi ra persênî, vûnî: wayê inî çu? Waya yin, çî amo ya yî sare birawûn xwi ra vûna. Hor biray şinê, hot heme kênûn pîra merdimwer îni û xwi ri mare kênî.

A roja pê hot heme kênê pîr û Serfiraz owca di piya cuyênî. Vêr guemimê xwi ra hes nêkenê. Hot way binatê xwi di mişewire kênî ki yew çî byarê Serfiraz sare û ya yî binate ra wedarê. Rojêk yî astuwar xwi veradûnî, astuwar remenû şinû. Yi Serfiraz ra vûnî: astuwar rema şî, ti gereka şuer yî tepiş biar.

Serfiraz astuwar dima şina. Hot way yew lihîr mar kênî zerrê yew duêri owk fêk bêri di nûnî rue. Serfiraz pêra kuena astuwar dima, astuwar pernena, astuwar dima vazdana, vazdana astuwar tepêşena, la zaf qêfêliena. Ya resena kêye. vûna: ez zaf biya têsûn, owk çîna ez bişimî.

Howt wayûn ra yew vûna: owk huniya dueri da, dueri ra bişim. Ya dueri owk bestena xwi qirik; mari zi pa şinu war. Ya vûna. çî mi qiriki ra şî war. Hot wayûn ra yew vûna: cay qirş mirş o.

Demêk binate ra şinu, pîzê ya yî cem-benu, masenu.

Biray ya yî vûnî: waya ma nêweşa, ma ya yî ber yew hekîm het.

Vêr vûnî: nêweş niya; pîc hunu ya yî zerredo, ya yî bikişîni.

Bira î hêna yêni pîyeser, mişawire kênî. Yi bira î qij ra vûnî: bira ti Serfiraz ber lewê yew koya bikiş.

Birawo qij Serfiraz ra vûnî: wayê biye ma şinî yew hekîm het; wa biyuni tu ra. Birawo qij û Serfiraz kuênî riye şinî. Yi xêliyek waxt şinî, qêfêlîni, sêr yew koya yew yêni owk seri binê nişênî rue. Bira vûnî: wayê ma qefiliyayî, ma binê biaris. Serfiraz hesiyena xwi ki, biray ya yî het niyu. Ya zot dûna biray xwi ri; vûna: Bira, bira ti şuerî, dasî mar şuerû tu linga; biye mi çu meeşk ti ra vejû.

Serfiraz wirzena şina, miyûn yew yegayi di raşt yew citiyêr yena. Citiyêr ya yî ra persenu: Ti çîya çî kêsiya, ti îta çî gêrena. Ya çî u, çî nibu her çî citiyêr ra vûna. Rasî yegayi di yew mar qaşibnenû, o hayî di zerrê Serfirazi di mar qaşibnenû. Citiyêr zûnû ki mar hunu zerrê ya yî do. Wi Serfiraz tê benû kê xwi.

Citiyêr îni guêşt sualin dîni Serfiraz werdiş. Serfiraz guêşt sualin wena, citiyêr lingûn ra yayî astarakuna aliqnenu û owk kênû zerrê yew legan, vêr fêk ya yî di erd nûnû rue. Mar guêşt sualin werd, biyu têsûn, ayayra wi xwi hêr owka uncenu. Ina hêdî, hêdî mar zerrê Serfiraz ra vêciyen kuen zerrê legên. Mudêk cuwapê Serfiraz û citiyêr zewiciênî. Xêliyek waxt binatera şinu Serfirazi ri di qij bînî.

Ma Serfiraz û citiyêr owca di verd. Biray serfiraz waxtigo ya yî owca di verdenu û het kiyî ya şinû; riyera yew teli şinû yî linga. Yi çu hekîm, çu ziyaret niverdênî ti ra gêrenî. Çu nieşkenû dasî mar yî ling ra vejû.

Rojêk Serfiraz wird qijûn xwi şawena vêr çir. Yin ra vûna: Şima vêr çî ri di kabekay kaybikênî; waxtigo şima kaykênî vajiyeni: ma warzay hot xalûnê, ma qij Serfirazê.

Biray Serfiraz o qij ho gêrenû hekîm, wi tesadufî yenû raşt qijûn Serfiraz yenû. Wi veng qijûn eşnawenû, şinû qijûn het, vûnû: Şima qij kûmê?

Yî vûnî: Ma qij Serfirazê.

Wi vûnû: şima eşkên mi bêr kê xwi? Wird lacî Serfiraz yî tê bînî kê xwi. Serfiraz pê dêrzîna dasî mar lingê yî ra vejena. Lingê ya yî bena weş. Serfiraz biray xwi ra vûna: Hal hewal ina, inaw. Biray ya yî gêrenû a şinû kê xwi. Birayûn xwi bînuri sareamêyî xwi qisêkenû. Yi hot wayûn, yûnî cinîyûn xwi kişênî.

Hot biray hune ser êy koya têna cuyênî; Serfirazi zi citiyêra û di qijûn xwi ya cuyena.

Ingîşt

RAMAZAN AYDEMİR

Ceyd bon ceyd nêbon. Yow lacek û cinîyê xu ben. Çend sêr bon zowcîyey, qic (lîr) yîn çinîk. Homay r' zaf dûhey ken.

Von "Yow qic bid ma, wa hindey yow ingîştî bo."

Homa dûhon yîn qabil kon. Yînîr yow

qic bon hindey yow ingîştow. Ver pey qehrîn dima von "Ma Homay ra ona wayşt, Homay zî ona da ma, emr Homay sarî çimon ma ser." Lacek zaf bêkes û çow çin der alîkarî buk. Tim tenya şûwn hêga d' xeftiyon ow zaf betilîyon. Epeyî yow deme ona dewam kon, yow ruc cinîyê xu ra von "mêyşt (siba) ez lacî z' xu d' ben wa astor bîyar keye, ti bar yey finena, heyne astor tengid wa peyser hêga. Wa wêz yow gûriyîr bûb. Semêd ina bêkesey ma qic wayştî b'."

Nimac wardon lac xu gen û wûrd piya şûwn hêga. Yow bar vaş wenon astor, lac xu kon zerrey gûyş astor erşawon keye. Çend dîrûm ona dewam kon. Yerey

şûn keye weşêy lacek ra şûn von "Mi vayn qay qic ma nêşwn gure veyn, înkay ha gûre veynon." Zaf pey kêfweş bon.

Epeyî yow wext ona dewom kon. Yow ruc heyne ha gûyş astordo rayşt yow bazirgon yon. Bazirgo ownîyon yow astor ha yena, wêng yow merdim yon labirê çow dima nêason. Şûwn nûrdûr astor ownîyon çî nêweynon. Biney gûyştaron ek veng ha gûyş astor ra yon. Owniyon zerrey gûyş astor, hindey yow ingîşt yow însa ha tidow. Ti ra vecon kon pey gûyş xu ra, şûwn key xu, cinîyey xu ra von "Mi yow çî dîyw hindey yow ingîştow, qal kon, haway înonon o."

In çîw qîtek zaf weşey cinî ra şûwn. Cî-

nîk kena pîş xu şûna axur monga çir kena. Qic keşey yey ra kuwn miyon eşêf. Monga eşêf wenna, qic miyon eşêfî d' şûwn pîzey monga. Hellak cinîk monga çir kenna, qic zsrrey pîzey monga ra veyndon, von "Hîn bes û tue monga zawa key." Gegeyîz çimon çîço qefilnon nêverdon wa şit biyor. Cînik tersena vona "Mongay ma kowta qal." Mêrdey xu ra vona "Ti gerek ina monga sara birn, nû ez tue het nêmonen."

Lacek monga sara birnon, ti ra qic vecon û gen bon cawuk girowti b' heyne veyra verdon. Qic heyne şûn keye daykê xu û bawk xu het.

Kaddafî: "Ganî kurdî jî wihêrê dewleta xwi bê"

Serekwezîrê Tirkîya Necmettin Erbakan geyrayîşê xwi yê Afriqa di, Misirî dima şî Libya û serekê Libyay Muammer Kaddafî jî ziyaret kerd. Erbakanî bi ziyaretê xwi ya waşt ki bi-mojno DYA û Ewropa ki o vera ambargodê înan Libyay hetî di ro.

Na yew çandê Libya û Kaddafî serkewtenê bî. Labelê Kaddafî fina jî Erbakanî rê weş nêkerd û kamerayane televizyonan û rojnamenuştoxan ver o serekkomarê Tirkîya rê va

Tirkîya kurdan rê zilm kena û ganî heqê kurdan bêro dayeni.

Kaddafî va ganî kurdî jî bi dewleta xwi ya cayê xwi rojdê Rojhelatê Miyaniî bin di bigîrê, heqê înan jî esto ki bibê wihêrê dewleta xwi.

Erbakanî jî fina zey ê binan çiyê verî tekrar kerd û va: "Tirkîya di mesela kurdan çinya, tenya mesela terorî esta."

Kurdistanê Başûrî roj bi roj vera xirabey şina

Hurdina terefê ki no di serrî û nîm vêşêrî yo vera pê lej kenê halê Kurdistanê Başûrî roj bi roj xirabêrî kenê û ray danê ki dewleta Tirkîya, Îran û Îraq her roj hewna vêşêrî destê xwi dergkerê kar û barê Kurdistanî miyan û tesîrê înan PDK û YNK'î ser o hergi şino vêşêrî bo.

Îran û Îraqî dim a nika jî Tirkîya wazena nê hurdina partiyan dekero tesîrdê xwi bin. Kombiyayena ki na dima Tirkîya di virazyê di tirkmenan ra jî di kesî hadire bî. Tirkîya wazena ki tirkmenî jî ze kurdan îdareyanê resmî di bêrê temsîlkerdene. Tirkîya rewna ra behsê mesela tirkmemam kena labelê heta nika kesî goş nêdayê ci. Halê kurdan çend xeripyeno hend tirkî jî xwi înan ser o ferz kenê.

Mesela Tirkîya a ya ki bi raya tirkmenan hewnê xwi yê Kerkûk û Mûsilî rojê bişê bikerê raştey.

Tirkan 28 kurdê Silêmanîyey kiştî

Gorey beyanê Partiya Komunîst a Îraqî 28 kurdê ki Silêmanîye ra bî mabeynê 7 û 10ê oktobere di hudûdî ser o kiştê eskerandê tikan a ameyê tepîştene û dima ameyê kiştene. Nê kesî sivîlî biyê û waştê ki bi raya Tirkîya şîrê Ewropa. Gorey beyanî cenazeyê nê kesan 23yê oktobere di ameyê Silêmanîye. Tirkîya nê kesî ze ki PKK ra bê îlan kerdî.

Nameyê kê yenê zanayeni nêyê: 1-Rêgan Osman Heme Salih 2-Serbest Osman Heme Salih 3-Barzan Ekrem 4-Hawşîn Ekrem 5-Azad Mistefa 6-Herak Ebdula Umer 7-Germiyan Heme Salih 8- Muhemed Ahmed 9-Rizgar Eli 10- Kuslan Zorab 11-Namiq ... 12-Tahir ... 13-Bextiyar ... 14-Feryad heme 15-Azad ... 16- Mistefa ... 17-Macid ... 18-Emîn ... 19-Azad ... 20- Mistefa Xanaqî 21-Mistefa ... 22-Kaka Husên (Hewlêra) 23-Newroz...

Şewa PYSK'î

Bi munasebetê virazyayena PYSK'î (Partiya Yewbiyayena Sosyalîst a Kurdistanî) 28ê êlule di şaristanê Köln ê Almanya di şewê amê viraştene û na şew di xeyle cayandê Ewropa ra nezdiyê 5 000 kesan beşdar bîy.

Na şew di hem Tirkîya ra û hem jî Ewropa ra xeyle meymanî û hunermendî beşdar bîy.

Ze ki yeno zanayîş PYSK, 1ê gulana 1996 di bi yewbiyayena panc grûb, partî û tayn kesan a amêbî viraştene.

Leyla Kaplan

Guler Otac

Adana û Sêwas di întixarî

Roja 27ê oktobere di keynekênda kurd bi namedê Leyla Kaplan, Adana di merkezê polîsan ver o bombaya ki xwi ya girêda bî teqne bi xwi, hîrê polîsê tirkan û kesêdo sivîl merdî û 11 kesî jî ki înan ra 8 kesî polîsî bî birîndar (dirbetin) bîy. Leyla Kaplan 17 serrê bî û malbata ci Kiziltepe ra ya û nika Adana di bi ca biya.

Fina roja 29ê meng di, Sêwas di jî keynekênda kurd ki nameyê ci Güler Otaş (Bermal) bi, bombaya ki xwi ser o girêdabî xwi ser o teqne, 3 polîsî, kesêdo sivîl û a bi xwi merdî. Güler Otaş 19 serrê û Batman ra bî.

Verê Leyla û Güler, Zeynep Kinaci 30ê hezîrane di Dêrsim di xwi ser o bomba teqne bî, a bi xwi û 6 eskerî merdî bî.